

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Läsintresset i centrum

– en kvalitativ intervjustudie med fyra lärare på mellanstadiet om deras tankar
kring det sjunkande läsintresset

Caroline Andersson

Examensarbete LAU395 HT2013

Handledare: Margareta Häggström

Examinator: Lisa Asp-Onsjö

Rapportnummer: HT13-2611-004

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom Lärarprogrammet LP01

Titel: Läsiintresset i centrum – en kvalitativ intervjustudie med fyra lärare på mellanstadiet om deras tankar kring det sjunkande läsiintresset

Författare: Caroline Andersson

Termin och år: HT2013

Kursansvarig institution: Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap

Handledare: Margareta Häggström

Examinator: Lisa Asp-Onsjö

Rapportnummer: HT13-2611-004

Nyckelord: läsiintresse, läslust, läsundervisning, litteraturundervisning

Sammanfattning

Syftet med detta examensarbete har varit att undersöka och beskriva fyra lärares tankar kring det sjunkande läsiintresset, hur lärarna planerade sin undervisning för att öka intresset för läsning och litteratur i sin klass samt om de såg några hinder för att genomföra denna. Vidare ville jag även undersöka lärarnas eget läsiintresse och om de trodde att det hade någon betydelse för deras undervisning.

De forskningsfrågor som studien ämnade besvara var:

- Vad tror lärarna är orsaken till det sjunkande läsiintresset hos barn och ungdomar?
- Hur planerar lärarna undervisningen för att öka elevernas läsiintresse?
- Vilka hinder ser lärarna att det finns för att kunna skapa en undervisning som är gynnsam för elevernas läsiintresse?
- Hur tror lärarna att deras eget intresse för läsning och litteratur påverkar deras undervisning?

För att besvara studiens forskningsfrågor genomfördes en kvalitativ intervjuundersökning med fyra stycken lärare på mellanstadiet. Lärarnas svar har sedan analyserats och kopplats ihop med, för studien, relevant tidigare forskning. Studien visade att lärarna hade flera olika tankar kring vad som kunde vara orsaken till det sjunkande läsiintresset, men samtliga var överens om att man som lärare har en möjlighet att påverka sina elever. Högläsning och ett stort utbud av böcker var något som visade sig ha en avgörande betydelse för elevernas läsiintresse. Studien har även visat att skolan måste ta ett större ansvar att se till att det finns bra skolbibliotek som ständigt uppdateras. Studien har dessutom visat att lärarens engagemang och intresse har en avgörande betydelse för elevernas resultat.

Då undersökningar visar att svenska elevers läsiintresse och läsförmåga sjunker är denna uppsats relevant för både yrkesverksamma och blivande lärare. Denna studie ger inspiration till hur man kan arbeta med läsning för att öka läsiintresset i sin klass.

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Definition av begrepp.....	3
2. Syfte och problemformulering	4
3. Litteraturgenomgång	5
3.1 Teoretisk anknytning.....	5
3.2 Styrdokument.....	6
3.3 Tidigare forskning.....	6
3.3.1 Intressets betydelse för lärandet.....	6
3.3.2 Det sjunkande läsintresset.....	7
3.3.3 Varför läsa skönlitteratur?.....	8
3.3.4 Lärarens betydelse.....	9
3.3.5 Det didaktiska arbetet.....	9
3.3.6 Val av bok.....	11
3.3.7 Biblioteket.....	12
4. Metod	13
4.1 Undersökningsmetod.....	13
4.2 Urval.....	13
4.3 Genomförande.....	13
4.4 Bearbetning av data.....	14
4.5 Studiens tillförlitlighet.....	14
4.6 Etisk hänsyn.....	15
4.7 Metoddiskussion.....	15
5. Resultat	16
5.1 Presentation av informanter.....	16
5.2 Det sjunkande läsintresset.....	16
5.3 Det pedagogiska arbetet.....	18
5.4 Hinder för undervisningen.....	21
5.5 Lärarnas personliga intresse.....	22
5.6 Sammanfattning av resultat.....	23
6. Slutdiskussion	25
6.1 Det sjunkande läsintresset.....	25
6.2 Det pedagogiska arbetet.....	26
6.3 Hinder för undervisningen.....	28
6.4 Lärarnas personliga intresse.....	29
6.5 Relevans för läraryrket.....	30
6.6 Förslag på vidare forskning.....	30
6.7 Slutord.....	31
7. Referenslista	32
7.1 Litteraturlista.....	32
7.2 Övriga källor.....	33

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Vad sker när vi läser? Ögat följer svarta bokstavstecken på det vita papperet från vänster till höger, åter och åter. Och varelsen, natur eller tankar, som en annan tänkt nyss eller för tusen år sen, växer fram i vår inbillning. Det är ett underverk större än att ett sädeskorn ur faraonernas gravar förmåtts att gro. Och det sker var stund (Olof Lagercrantz, 1997:7).

Att alla elever får lära sig läsa i skolan är en av skolans mest betydelsefulla uppgifter. Monika Reichenberg (2008) beskriver tillägnandet av läsförmågan som en avgörande faktor för den fortsatta skolgången och hon menar att en ”god läsförståelse är nyckeln till framgång i de flesta av skolans ämnen och grunden för ett livslångt lärande och ett aktivt liv som samhällsmedborgare” (ibid:7ff). Samtidigt visar undersökningar att den svenska skolan kunskapsmässigt befinner sig i en allvarlig kris (Skolverket 2013:32), att barn och ungdomars läsförmåga sjunker och att deras intresse för läsning och litteratur blir allt mindre (SOU 2012:65).

Under min tid på lärarprogrammet har mitt intresse för läsundervisning och dess betydelse för elevers läsintresse växt sig allt större. Eftersom undersökningar visar att elevers läsintresse, läsvanor och läsförmåga sjunker har jag därför börjat fundera kring hur elevers intresse för läsning ser ut idag och hur lärare arbetar i skolan för att främja intresset. Under min förra termin skrev jag en uppsats tillsammans med Caroline Englund (Andersson och Englund 2013). I den undersökte vi hur elevers läsintresse såg ut genom att intervjua tolv stycken elever i årskurs fem. Studien gav mig en inblick i hur eleverna såg på läsning, hur mycket de läste på sin fritid och vad de hade för tankar kring läsundervisningen i skolan.

När jag nu har möjligheten att skriva ytterligare en uppsats har jag valt att fördjupa mig i den del som jag ansåg saknades i den förra studien, nämligen lärarnas egna tankar kring läsundervisningen. Därför har jag i det här arbetet valt att intervjua lärare om hur de ser på det sjunkande läsintresset, vad de tror att de har för möjligheter att påverka det samt hur de själva arbetar i skolan för att främja läsintresset.

1.2 Definition av begrepp

I detta examensarbete, liksom i den uppsats som jag skrev tillsammans med Caroline Englund, har begreppet *läsintresse* en central plats. För att definiera begreppet läsintresse utgick vi från Lundberg och Herrlins tolv punkter¹ av vad som innefattas i ett läsintresse.

Begreppet läsintresse innefattar i denna uppsats följande: ”(1) att man läser mycket, (2) att man spontant väljer att läsa på egen hand och (3) att man prioriterar att läsa framför andra aktiviteter” (Andersson och Englund 2013).

¹ 1. Vill gärna lyssna på sagor; 2. Blir glad när vi läser tillsammans; 3. Lånar gärna hem böcker från klassbiblioteket/biblioteket; 4. Väljer spontant att läsa på egen hand; 5. Gillar att få böcker i present; 6. Går ofta till biblioteket på eget initiativ; 7. Läser gärna för andra; 8. Föredrar ofta läsning framför andra aktiviteter; 9. Är en riktig bokslukare; 10. Känner till många boktitlar och författare; 11. Tar initiativ till läsaktiviteter i klassrummen; 12. Berättar och kommenterar ofta vad som står i tidningen.

2. Syfte och problemformulering

Syftet med det här examensarbetet är att undersöka och beskriva fyra lärares tankar kring det sjunkande läsintresset. Jag vill undersöka hur lärare planerar sin undervisning för att öka läsintresset hos sina elever och om de ser några hinder för att genomföra denna. Vidare vill jag undersöka hur lärarnas eget intresse för läsning och litteratur ser ut och vad de tror att det har för betydelse för deras undervisning.

De forskningsfrågor som ska besvaras är:

- Vad tror lärarna är orsaken till det sjunkande läsintresset hos barn och ungdomar?
- Hur planerar lärarna undervisningen för att öka elevernas läsintresse?
- Vilka hinder ser lärarna att det finns för att kunna skapa en undervisning som är gynnsam för elevernas läsintresse?
- Hur tror lärarna att deras eget intresse för läsning och litteratur påverkar deras undervisning?

3. Litteraturgenomgång

I den här delen kommer det aktuella forskningsläget att redogöras. Inledningsvis kommer en övergripande *teoretisk anknytning* där den teori som ligger till grund för arbetet presenteras. Därefter redogörs för de aktuella *styrdokument* som är relevanta för uppsatsens innehåll. Avslutningsvis redogörs för relevant tidigare forskning inom ämnet under kategorierna: *Intressets betydelse för lärandet*, *Det sjunkande läsintrycket*, *Varför läsa skönlitteratur?*, *Lärarens betydelse*, *Det didaktiska arbetet*, *Val av bok* samt *Biblioteket*.

3.1 Teoretisk anknytning

Som en teoretisk grund för detta examensarbete ligger det sociokulturella perspektivet på lärande, med särskilt fokus på intressets och motivationens betydelse för lärandet. Olga Dysthe (2003) beskriver det sociokulturella perspektivet på lärande:

Sociokulturella perspektiv bygger på en konstruktivistisk syn på lärande men lägger största vikt vid att *kunskap konstrueras genom samarbete i en kontext* och inte primärt genom individuella processer. Således betraktas interaktion och samarbete som helt avgörande för lärande, inte bara som ett positivt element i läromiljön. (Dysthe, 2003:41)

I det sociokulturella perspektivet på lärande har Lev S. Vygotskij en betydande roll. Enligt Vygotskij (1999) är intresset av universell betydelse i barns liv och han menar att allt man gör, gör man av intresse (ibid:55). Han anser att intresset är barnens naturliga drivkraft och att grundregeln i all utbildning därför bör vara att all undervisning planeras med barnens intresse i beaktande (ibid:56). Detta beskriver han i den psykologiska lagen som lyder:

[...] innan du försöker uppmana barnet till någon aktivitet, intressera det då för denna, se till att upptäcka om det är moget för den, att det spänner alla krafter som behövs för den och att barnet själv kommer att vara aktivt och att läraren bara handleder och inriktar dess verksamhet. (Vygotskij, 1999:56)

Enligt Vygotskij (1999) ska den lärandes motivation komma inifrån och han betonar att det pedagogiska arbetet aldrig får utgå från straff eller belöning som stimulus (ibid:57). Han beskriver att det är lätt att tro att belöning är positivt på grund av barnens reaktion, men om intresset inte riktas åt rätt håll leder det till att den yttre motivationen blir drivkraften och det som barnet intresserar sig av, istället för att aktiviteten i sig ses som tillfredsställande (ibid:57). Enligt Vygotskij är målet att intressena ska rota sig i eleven och genom långvarig förstärkning vara livet ut och för att det ska vara möjligt menar han att det ständigt måste mättas av pedagogen i verksamhetsprocessen (ibid:58).

I ett sociokulturellt perspektiv på lärande betonar man den motivation som finns i samhällets och kulturens förväntningar på barn och ungdomar (Dysthe, 2003:38). Samtidigt menar Dysthe att hur skolan lyckas skapa en god lärmiljö och goda lärsituationer som ger möjlighet till ett aktivt deltagande är avgörande för motivationen. Både att få delta i en grupp och att bli uppskattad i den är motiverande för lärandet. ”Det sociokulturella perspektivet visar tydligt att viljan att lära beror på upplevelsen av meningsfullhet” (ibid:39) och individens inställning till kunskap och lärande påverkas också av gruppens inställning. Både hemmet och klassen påverkar elevers motivation och därför är det av stor vikt att skapa en klassrumskultur som uppskattas av alla (ibid:39).

3.2 Styrdokument

Undervisningen i svenska ska stimulera elevernas intresse för läsning och skrivning (Skolverket 2011:222). Eleverna ska lära sig att bearbeta texter, både enskilt och tillsammans med andra (ibid:222). Enligt läroplanen för grundskolan (Lgr11) ska undervisningen ge eleverna möjlighet att få möta varierande skönlitteratur, både från olika tider och från skilda delar av världen, de ska även kunna läsa och analysera de texter de läser för olika syften. Mötet med olika texter ska skapa förutsättningar för eleverna att utveckla sitt språk, sin identitet samt sin förståelse för omvärlden (ibid:222).

I det centrala innehållet i Svenska för årskurs 4–6 står det bland annat att eleverna ska utveckla lässtrategier som ska underlätta för att förstå och tolka olika typer av texter. De ska kunna tolka texters budskap, både det som står explicit och det som finns mellan raderna (Skolverket 2011:224). De ska få möta olika typer av textgenrer, till exempel skönlitteratur, sagor, lyrik, myter och dramatik och dessa ska belysa identitets- och livsfrågor samt människors villkor (ibid:225). Eleverna ska även förstå texters typiska drag och dess språkliga uppbyggnad. Undervisningen ska även se till att eleverna känner till några betydelsefulla författare för barn- och ungdomslitteratur, och vilka verk som dessa har skrivit (ibid:225).

För att uppnå betyget E i årskurs sex, som är det som man minst måste uppnå, måste man inom läsning uppfylla följande krav:

Eleven kan läsa skönlitteratur och sakprosatexter för barn och ungdomar med flyt genom att använda lässtrategier på ett i huvudsak fungerande sätt. Genom att göra enkla, kronologiska sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med viss koppling till sammanhanget visar eleven grundläggande läsförståelse. Dessutom kan eleven, utifrån egna erfarenheter, tolka och föra enkla och till viss del underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk samt på ett enkelt sätt beskriva sin upplevelse av läsningen. (Skolverket 2011:228)

Förutom dessa för svenskan specifika mål så ska all undervisning i skolan, enligt Lgr11, främja elevers lärande och utveckling. Den ska dessutom främja en livslång lust att lära (Skolverket 2011:7). Svensk skola ska vara likvärdig var i landet den än anordnas och den ska anpassas efter alla elevers olika förutsättningar (ibid:8).

3.3 Tidigare forskning

3.3.1 Intressets betydelse för lärandet

Enligt Peter Gärdenfors (2010) visar hjärnforskning att elevernas känslor och motivation är de viktigaste faktorerna för barns lärande och utveckling. Ju mer motivation eleverna har för de uppgifter som ska göras, desto mer uppmärksamma kommer de att vara (ibid:77). Han betonar därför att man som lärare har möjligheten att styra elevernas uppmärksamhet genom att välja uppgifter som intresserar dem (ibid:77). Även Birgitta Kullberg (2004) lyfter betydelsen av intresse och motivation för lärande och skriver att i ett lust- och undervisningsbaserat lärande betonas betydelsen av den positiva inställningen och omgivningen för lärandet. Enligt Kullberg har positiva tankar och förhållningssätt visat sig ha en större betydelse för elevers kognitiva utveckling än vad man tidigare kunnat tro (ibid:25). Ingvar Lundberg och Katarina Herrlin (2005) beskriver även de motivationens betydelse för läsinläringen och uttrycker att "[e]tt barns läsutveckling hänger nära samman med om det vill läsa eller finner lusten att läsa" (ibid:18). Vidare beskriver de att den inre motivationen fungerar som en motor för lärandet. De anser att det är viktigt att skapa positiva erfarenheter kring läsoplevelser, som barnen sedan kan ta med sig (ibid:63). Aidan Chambers framhåller att det är viktigt att ge eleverna

positiva läsoplevelser eftersom våra förväntningar på läsningen har en stor inverkan i hur vi kommer att uppleva läsningen:

Om vi tycker om att läsa och förväntar oss något positivt är det också troligt att vi kommer att uppleva detta. Om vi istället är tvingade till att läsa och inte förväntar oss något större utbyte, kommer vi troligen också tycka att det är tråkigt (Chambers 2011:26)

Lundberg och Herrlin (2005) menar att man måste få eleverna intresserade av läsning så att de läser även utanför skoltid, eftersom det krävs att man läser även utanför skolan för att bli en bra läsare (ibid:17). Caroline Liberg (2009) framhåller att det finns ett tydligt samband mellan goda läsare och positiv inställning, att de elever som ses som starka läsare också har en positiv inställning till läsning och att de läser mycket på sin fritid (ibid:18).

3.3.2 Det sjunkande läsintresset

Den 27 september 2012 publicerades utredningen *Läsandets kultur* av Kulturdepartementets litteraturutredningsgrupp (SOU 2012:65), där det bland annat presenteras en analys av svenska ungdomars PISA²-resultat. Litteraturutredningen visar att barn och ungdomar läser allt mindre, att läsförmågan försämras och intresset för litteratur sjunker (ibid:39). De beskriver att läsförmåga, läsvanor och läslust är nära sammanlänkade och att sambanden kan gå åt båda hållen: ”[...] den som tycker om att läsa blir bättre på aktiviteten och den som är bra på att läsa kommer att läsa mer och på så sätt utveckla sin förmåga ytterligare” (SOU 2012:65:63). Detta menar Litteraturutredningen skapar en negativ spiral för de elever som aldrig når upp till en viss nivå i sin läsförmåga. (ibid:63).

En sammanställning av elevers resultat i PIRLS³ visade att svenska elever i årskurs 4, i jämförelse med andra deltagande länder, har en bra läsförståelse och resultaten låg över genomsnittet (Skolverket 2012). Däremot hade både Danmark och Finland bättre resultat än Sverige. PIRLS visar dock att svenska elevers resultat blivit sämre det senaste decenniet till skillnad från Danmark och Norge som förbättrat sina resultat. Den största skillnaden för svenska ungdomar är att färre elever läser på en mer avancerad nivå och att de flesta i stället hamnar på en nivå som klassas som medelgod. Det är dock fortfarande ovanligt att svenska elever presterar på en nivå som är under den absolut lägsta nivån på testet (ibid:6). I rapporten över PISA 2012 framgår det att Sveriges försämrade resultat på läsförståelsetesten från 2000 till idag är den största uppmätta nedgången bland samtliga av de länder som deltagit (Skolverket 2013:12), och det som framförallt är utmärkande för resultaten från PISA 2012 är att resultaten försämrats i den utsträckningen det gjorts på endast tre år (ibid:32).

PIRLS visar att svenska elevers inställning till litteratur har försämrats. Elever med en positiv inställning till läsning har minskat med 10 procent sedan 2001. PIRLS visar även att de elever som svarat att de tycker om att läsa presterar bättre än de som svarat att de inte tycker om det. Med detta i åtanke är det sjunkande intresset för läsning oroväckande (Skolverket, 2012:7).

Litteraturutredningen (SOU 2012:65) beskriver att den svenska skolan har individualiserats och enligt Skolverkets analys av PISA-resultaten beskrivs denna trend som en anledning till de sjunkande resultaten (ibid:62). En kunskapsöversikt från Skolverket visar att ”ansvaret i elevernas lärande i stor utsträckning delegerats till eleverna själva i olika former av eget

² PISA (Programme for International Student Assessment) mäter 15-åringars matematik- och läskunskaper i flera olika länder.

³ PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) är en internationell komparativ studie som undersöker elevers kunskaper i läsförmåga i årskurs 4.

arbete, till föräldrarna i lästräningen, till bibliotekarierna i valet av skönlitteratur” (ibid:62). En annan orsak till de sjunkande resultaten är att det läggs för mycket administrativt arbete på lärarna, skriver Eva-Lis Sirén (2013-12-03). Hon menar att den administrativa bördan har gjort att lärare inte längre har tid att vara lärare.

”Skolan ska ha en kompensatorisk roll. Det innebär att elevers socioekonomiska bakgrund och resurser i hemmet inte ska tillåtas vara avgörande för elevens resultat i skolan” (Skolverket 2012:7). Skolverkets rapport *Likvärdig utbildning i svensk skola* visar däremot att skolans kompensatoriska förmåga har blivit sämre och att spridningen mellan skolors genomsnittliga resultat mer än fördubblats sedan 1990-talet (SOU 2012:65:87).

3.3.3 Varför läsa skönlitteratur?

Enligt Helen Amborn och Jan Hansson (1998) kan läsningens fördelar för barns språkutveckling inte överskattas (ibid:20) och enligt Nasiell och Bjärbo (2007) får läsande barn ett försprång som varar resten av livet (ibid:16ff). Förutom att läsning är underhållande och rolig så matar den oss också med språket, den ger oss möjlighet att lära känna oss själva bättre och även möjligheten att uppleva andra människors tankar och känslor (Nasiell och Bjärbo, 2007:16ff). Även Gunilla Molloy (2003) framhåller dessa möjligheter och skriver att man genom att ”läsa, skriva och samtala om olika texter borde kunna vara en väg till att förstå världen och sig själv ur ett socialt och historiskt perspektiv” (ibid:296). Inger Norberg (2003) framhåller att det finns många anledningar till att läsa skönlitteratur. Hon beskriver att skönlitteraturen ger oss djupa kunskaper samtidigt som den underhåller oss och att den därför utvecklar och tillfredsställer oss samtidigt. Skönlitteraturen ökar läsarens empatiförmåga samtidigt som den kan hjälpa läsaren att uttrycka sina egna känslor. Norberg beskriver att läsning av skönlitteratur har möjligheten att förändra läsarens liv eftersom det kan påverka läsaren både emotionellt och socialt och därmed göra att läsaren förändrar sina värderingar. Att läsa skönlitteratur utvecklar även läsarens fantasi, vilket Norberg lyfter som en viktig fördel. Genom att utveckla sin fantasi utvecklar läsaren även sin förmåga att hantera och lösa problem som den möter i vardagen (Norberg, 2003:92).

Annika Löthagen och Jessica Staaf (2009) menar att man genom att läsa skönlitteratur i skolan och arbeta medvetet kring den, kan uppnå majoriteten av målen i kursplanen för svenska. De anser att man ska se skönlitteraturen som ett läromedel och sedan knyta de färdigheter som eleverna ska lära sig till detta (ibid:7). De beskriver skönlitterära böcker som ett mycket användbart läromedel, ”de skönlitterära texterna kan användas som utgångspunkt för samtal och reflektion, för argumentation och diskussion, för skrivövningar och värderingsövningar, för träning av grammatik och stavning” (ibid:9). Därför menar de att skönlitteraturen är ett användbart läromedel som bör användas och utnyttjas i undervisningen. ”Litteraturen erbjuder ett *genomlevande* och inte bara *vetande om*: inte det faktum att älskande dött unga och sköna utan ett genomlevande av Romeo och Julia” (Rosenblatt, 2002:45).

Judith A. Langer (2005) beskriver att litteraturens plats i skolan, och dess betydelse för elevers personliga, sociala och intellektuella utveckling, underskattas (ibid:9). Enligt Magnus Persson (2012) befinner sin litteraturläsning i skolan i en legitimitetskris. Litteraturens roll som bildningsmedel ifrågasätts nu både av elever och lärare (ibid:7). Persson (2012) anser att det finns många goda anledningar till varför man ska läsa litteratur. Problemet ligger i att det finns en stor risk i att många tror att de goda effekterna från läsningen kommer per automatik (ibid:20) ”Litteraturen är god och genom att läsa blir man en god människa” (Persson, 2012:16) Detta är enligt Persson myten om den goda boken skrivet i sin enklaste form. Han

menar att man idag ofta gör en koppling mellan läsning och moral. Olof Lagercrantz (1997) skriver att det är viktigt att betona att man som människa kan utveckla en god personlighet utan skönlitteratur och att man också bör tänka på att de som talar om läsningens goda egenskaper talar från egen erfarenhet (ibid:19). Lagercrantz menar till och med att det är farligt att propagera för läsning av god litteratur, han menar att om man klassar det som fint att läsa så är katastrofen nära och betonar att behovet som driver till läsning måste komma inifrån (ibid:19).

3.3.4 Lärarens betydelse

Skolans pedagogiska arbete med läsning är avgörande för hur eleverna utvecklas som läsare (SOU 2012:65:85). Litteraturutredningen betonar därför, på grund av den pedagogiska frihet som finns i Sverige, att det läggs ett stort ansvar på den enskilde läraren att utforma undervisningen (ibid:85). De beskriver att relationen mellan lärare och elev har visat sig vara den enskilt viktigaste faktorn för elevers resultat, vilket innebär att det är i de klasser där lärare är som mest engagerade som eleverna presterar som bäst (ibid:62). Även Gärdenfors (2010) belyser denna aspekt och betonar att hur eleverna värderar det som de lär sig beror till stor del på lärarens egna engagemang inom området. Ju mer intresserad läraren är och hur mycket den lyckas förmedla vikten av det som lärs ut desto mer intresserade blir eleverna och de får därmed även en positiv inställning till det som ska läras (ibid:73). Kullberg (2004) menar att läraren betyder mest för elevers lärande (ibid:112) ”Hurdana lärare är, dvs, lärares förhållningssätt, bestämmer elevers förhållningssätt. Därmed följer det naturligt att lärares förhållningssätt är en betydelsefull faktor i lusten att lära” (Kullberg, 2004:112). Vidare beskriver Kullberg att en omgivning med positiv prägel utvecklar eleverna och att det i sin tur leder till att de finner en lust till att lära (ibid:26). Ett barns läslust är nära sammankopplat med dess läsutveckling och lärarens insatser för att varje barn ska ges möjligheter i att upptäcka lusten i läsning är därför väldigt betydelsefull (Lundberg & Herrlin, 2005:18). Enligt Norberg (2003) är det dessutom viktigt att man som lärare själv bejaktar sin egen läslust för att kunna väcka en hos sina elever och hon skriver vidare att om man som lärare själv läser skönlitteratur regelbundet och tycker att det är roligt, så är det enklare att förmedla det till sina elever (ibid:86f).

De val man som lärare gör när man bestämmer vilken litteratur som ska läsas, är didaktiska val som påverkar eleverna. Enligt Molloy (2003) kan dessa val synliggöras genom de klassiska frågorna Vad? Hur? Och Varför? (ibid:31f). Löthagen och Staaf (2009) poängterar betydelsen av att man som lärare gör en god och genomtänkt planering och skriver att det inte får underskattas. Eftersom målet inte bara är att utveckla språket, utan även andra kunskaper, måste arbetet kring läsning ske både medvetet och strukturerat (ibid:9). Även Hallberg (1993) tar upp betydelsen av att arbeta medvetet och skriver att om man vill att skönlitteraturen ska bli en fortlöpande del i klassens arbete måste man som lärare tydligt ha formulerat målet med det (ibid:7)

3.3.5 Det didaktiska arbetet

Litteraturpedagogik bygger på en holistisk syn på svenskämnet och betecknar ett medvetet förhållande till och användandet av skönlitteratur. Ämnets grundelement – tala, lyssna, läsa, skriva – integreras medvetet i klassens arbete med den skönlitterära texten (Hallberg, 1993:6)

Reichenberg (2008) betonar betydelsen av att ge eleverna lärarledd träning för att ta sig an en text. Hon poängterar att ingen text är avsedd för att stå på egna ben och att samtal innan,

under och efter läsningen är viktigt (ibid:55). Även Litteraturutredningen (SOU 2012:65) framhåller betydelsen av den lärarledda läsundervisningen:

Forskning om läsförståelsestrategier har visat att riktad undervisning i läsförståelse har positiva effekter på elevernas förståelse av vad de läser, deras förmåga att samtala om vad de läst och förmågan att minnas vad de läst. Forskarna menar mot denna bakgrund att det inte är tillräckligt att eleverna endast läser på egen hand, utan att barn behöver stöd i läsförståelseträningen (SOU 2012:65:85)

Trots detta visar både PIRLS 2006 och 2011 att svenska elever får mindre undervisning i lässtrategier jämfört med andra länder (Skolverket 2012:8f).

Enligt Reichenberg (2008) lägger skolor för stort fokus på att eleverna ska läsa mycket. Istället bör man fokusera på en kvalitativ undervisning där eleverna ges möjligheter att delta i strukturerade samtal kring det lästa. Hon menar att om en elev endast läser mycket, men passivt, så utvecklas inte läsförmågan utan för att utveckla den måste man varje dag läsa på gränsen till sin förmåga (ibid:58f). Langer (2005) anser att det finns en missuppfattning i att man för att utöka elevernas ordförråd och ge dem litterära begrepp måste lära ut det med explicit undervisning. Hon menar att ”litterärt språk och litterära begrepp tar sig in i nästan alla diskussioner där individer skapar och utforskar den egna tolkningen av en litterär erfarenhet” (ibid:144).

Eftersom vi läser bäst när vi kan koncentrera oss måste man som lärare se till att skapa lugna miljöer för eleverna där de får möjlighet att läsa utan att störas (Chambers, 2011:20). Enligt Birgitta Allard, Margaret Rudqvist och Bo Sundblad (2001) är det många skolor som avsätter en hel timme varje dag för att läsa tyst. De menar att det är viktigt att inte avsätta för lite tid eftersom det kan innebära att inte alla elever kommer igång (ibid:99). Att unga läsare får tid till att läsa är viktigt (Chambers, 2011:20). Däremot är det svårt att säga hur lång tid som är lagom för tystläsning då det varierar från person till person och klass till klass. Eftersom alla elever i en klass är olika bra på att fokusera på läsningen menar man att man därför ska börja med att läsa kortare stunder för att sedan utöka tiden succesivt (ibid:41). För att bli en bra läsare måste man öva (Nasiell och Bjärbo, 2007:10). När man läser förbättras också förmågan att förstå texten och ju mer erfarenhet man samlar på sig, desto svårare texter kommer man också att klara av (ibid:10).

Att ha högläsning i skolan är bra av flera anledningar. Enligt Kerstin Dominkovic (1987) ger högläsning eleverna möjligheten att få höra det skrivna språket, det utökar deras ordförråd och de lär sig om berättelsers uppbyggnad (ibid:26ff) Högläsning kan skapa ett intresse för litteratur hos eleverna och på så sätt motivera dem till att läsa på egen hand. Rigmor Lindö (2005) betonar därför att högläsningen blir extra viktig för de elever som inte redan själva väljer att läsa på egen hand (ibid:16). När vi lyssnar på en berättelse så riktar vi uppmärksamheten åt två håll (Hallberg, 1993:8). Vi riktar den dels åt den som berättar och dels mot vår inre fantasivärld. Genom högläsningen får eleverna dessutom möjligheten att höra andra berättelser än de som de själva väljer att läsa (ibid:8). Enligt Hallberg ska man högläsa varje dag för eleverna de första sex, sju åren (ibid:8). Lundberg och Herrlin (2005) menar till och med att högläsning har så många goda effekter att det borde vara en mänsklig rättighet att få ta del av det, redan från tidig ålder (ibid:63). Chambers (1995) uttrycker att man inte är kompetent som lärare om man inte låter sina elever lyssna på högläsning varje dag (ibid:67).

Att ha samtal om böcker, och att göra böcker synligt i klassrummet har en positiv betydelse för barns intresse för litteratur. Enligt Amborn och Hansson (1998) är introduktion av böcker för barn en konst som lärare måste lära sig att behärska. De menar att det är värt att prioritera bokprat eftersom det är ett bra sätt för att väcka ett intresse och att man får mycket tillbaka när eleverna kastar sig över boken man presenterat (ibid:34). Även Chambers (2011) tar upp betydelsen av att man som lärare inspirerar sina elever till läsning genom boktips. Han menar att man för att kunna ge tips på böcker hela tiden kan skylta med böcker i klassrummet och på andra platser på skolan. Fördelen med att ge den typen av boktips är att man kan nå många fler (ibid:29). Förutom att lärare tipsar elever om böcker är det även bra om elever kan tipsa varandra och på så sätt inspirera varandra till fortsatt läsning (Lundberg & Herrlin, 2005:18).

3.3.6 Val av bok

Hur de olika bokvalen ska gå till finns det många olika uppfattningar om. En del anser att det är viktigt att eleverna helt själva får välja böcker, medan andra är av den uppfattningen att skolan har som uppgift att förmedla en litterär kanon (Nasiell och Bjärbo, 2007:24). Nasiell och Bjärbo poängterar att det är betydelsefullt att låta eleverna välja böcker på egen hand eftersom ett nyfunnet läsintrasse är skört och att man som lärare, genom att tvinga eleverna att läsa en viss typ av böcker, riskerar att eleverna tappar intresset helt (ibid:19f). Detta stödjer även Allard et al. (2001) som beskriver att man inte kan tvinga fram lust och att det därför är viktigt att låta eleverna välja litteratur på egen hand. De menar att man som lärare kan sätta upp krav på hur många böcker eleverna ska läsa på en termin och att man på så sätt skapar möjligheter för eleverna att själva upptäcka den upplevelse som läsningen kan ge (ibid:85). Anne-Marie Körling (2003) betonar att det är nyfikenhet, lust, igenkännande och den egna viljan som måste vara drivkraften i ett bokval och att man som lärare måste tro på att eleven har förmåga att välja böcker själv. Hon menar att man måste vara försiktig med att moralisera över läsningen och att man istället ska fokusera på att bekräfta och uppmuntra de val eleven gör (ibid:23). Norberg (2003) ser däremot inga problem med att man som lärare väljer litteratur till eleverna. Istället för att se det som något som gör att eleverna riskerar att uppleva läsningen som mindre lustfylld menar hon att det ger eleverna möjligheter att upptäcka litteratur som de aldrig annars hade kommit i kontakt med (ibid:63).

Enligt Allard et al. (2001) är det inte ovanligt att många läsare fastnar i att läsa böcker inom samma serie eller genre. De anser att denna smalhet i val av böcker är en naturlig del i läsutvecklingen (ibid:94f). Smalheten ger elevernas läsning en helt ny kvalitet: de läser i ett högre tempo och det går enklare än tidigare, vilket kan leda till att de känner sig mer kompetenta som läsare och att läsningen därmed känns mer lustfylld (ibid:95). Att börja läsa en ny bok, som man inte har någon förförståelse för, kräver en långsammare läsning som vissa elever upplever som ett nederlag, därför kan läsning av serier, där eleverna automatiskt har en förförståelse som gör det enklare att komma in i texten, vara ett bra alternativ (ibid:95f).

Molloy (1996) anser att man som lärare måste vara delaktig i de bokval som eleverna gör. Enligt Molloy är det vanligt att ungdomar läser på ett ytligt plan, utan att tänka. De vill att läsningen ska gå fort och böckerna ska vara spännande och därför poängterar hon att man som lärare inte får nöja sig med den här typen av läsning (ibid:63f). Även i litteraturutredningen (SOU 2012:65) tar de upp problematiken kring bokvalet och betonar att läsning i sig har ett värde, men att bokvalet också har en stor betydelse (ibid:31). De menar att man för att få en mer avancerad läsförståelse måste läsa texter som är komplicerade och man måste även kunna läsa koncentrerat i längre perioder.

Sammanställningar från Skolverket visar att lärare idag är dåligt insatta, och saknar kunskaper om aktuell barn- och ungdomslitteratur (SOU 2012:65:87). För att kunna bedriva en god litteraturundervisning menar Hallberg (1993) att man som lärare själv måste vara insatt i litteratur (ibid:7). Förutom att man måste vara insatt i de specifika elevernas behov så måste man även hålla sig uppdaterad och regelbundet läsa ny litteratur för barn och ungdomar.

Enligt Chambers (1995) är det av stor betydelse att man som lärare läser boken innan man läser den för eleverna, han menar även att det är av stor vikt att ha eleverna i åtanke när man väljer boken (ibid:74f). Nasiell och Bjärbo (2007) delar denna uppfattning och betonar att man också ska se till att välja böcker med bra förebilder. De poängterar även att förebilderna måste variera och skriver ”Ett barn kan vara barn på hundra olika sätt. Bra böcker kan bidra till att förmedla det budskapet” (ibid:71). Samtidigt betonar Lindö (2005) att det är viktigt att man som lärare väljer texter som man själv tycker är bra eftersom ens egen uppfattning och förhållningssätt avspeglas vid läsningen (ibid:54). Enligt Reichenberg (2008) är det viktigt att tänka på svårighetsgraden på boken man väljer och att det i den finns en bra balansgång mellan explicit och implicit information. Om en bok är för övertydlig kan den lätt uppfattas som tråkig, medan om den har för mycket dold information kan bli för svår för läsaren att hänga med i (ibid:54f).

3.3.7 Biblioteket

2011 trädde en ny skollag i kraft som säger att alla elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.

I propositionen som låg till grund för den nya skollagen framhöll regeringen särskilt att skolbibliotek har betydelse för läsning och litteratur. Enligt propositionen är det motiverat med en egen bestämmelse i skollagen eftersom skolbibliotek spelar en viktig roll för att stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen (SOU 2012:65:92)

Enligt Chambers (2011) är tillgången av böcker helt avgörande för att man som elev ska kunna bli intresserad av läsning och skönlitteratur. Han betonar även vikten av att det finns ett stort och varierande utbud så att alla elever kan hitta böcker som tilltalar just dem (ibid:16). Även Susanna Ekström och Britt Isaksson (1997) poängterar betydelsen av ett stort utbud av litteratur och de menar att eleverna ska ha tillgång till både ett bra skolbibliotek och ett riktigt bibliotek (ibid:56). Litteraturutredningen betonar även att det är viktigt att biblioteken på skolan är bemannade, då både svensk och internationell forskning visat att det har en positiv inverkan på elevernas läsvanor och läsfärdigheter (SOU 2012:65:94).

Lundberg och Herrlin (2005) menar att det är viktigt att ge eleverna möjlighet till att låna hem böcker, de poängterar att det inte är en garanti för att de kommer att läsa böckerna men att flera undersökningar ändå visar att elever som lånar hem böcker generellt sett har ett större intresse för läsning och även har en bättre läsförmåga, i jämförelse med elever som inte lånar hem böcker (ibid:64).

4. Metod

I följande avsnitt beskrivs och diskuteras de metoder och tillvägagångssätt som använts i denna uppsats. Detta görs under följande rubriker: *Undersökningsmetod, Urval, Genomförande, Bearbetning av data, Studiens tillförlitlighet, Etisk hänsyn* samt en avslutande *Metoddiskussion*.

4.1 Undersökningsmetod

För att få svar på studiens forskningsfrågor användes en kvalitativ forskningsmetod. Där är syftet att tolka och förstå de resultat som framkommer, till skillnad från ett kvantitativt synsätt där målet är att kunna generalisera och hitta mönster (Stukat, 2005:31f).

Som metod användes halvstrukturerade intervjuer. I halvstrukturerade intervjuer utgår man från några huvudfrågor som ställs till samtliga informanter för att sedan följa upp svaren på ett individualiserat sätt. Med den här metoden finns möjligheten att nå djupare i intervjun (Stukat, 2005:39). Innan intervjuerna genomfördes förbereddes en intervjuguide (Se bilaga 1) med sex stycken huvudfrågor som jag ville få besvarade under intervjun, därefter skrevs även förslag på eventuella följdfrågor för att underlätta vid intervjutillfället. Alla följdfrågor som ställdes finns inte representerade i intervjuguiden då dessa uppstod spontant efter informanternas svar.

4.2 Urval

När urvalet till undersökningen ska genomföras bör ambitionen vara att få en så stor spridning som möjligt av informanter, för att resultatet på så sätt inte ska begränsas till att endast gälla för den gruppen (Stukat, 2005:56). När urvalet av informanter genomfördes så gjordes det med en strävan att få lärare från olika skolor, eftersom om man tar lärare från samma skola är risken större att man arbetar på ett liknande sätt, eller med samma material, då det kan vara bestämt uppifrån. Lärarna skulle även arbeta på mellanstadiet eftersom de elever vi intervjuade i den tidigare studien var i den åldern och att det därför skapas en naturlig koppling till den. Tre av lärarna som intervjuades har jag mött någon gång tidigare under min utbildning, men aldrig på ett sådant sätt att jag har tagit del av deras undervisning, och en av lärarna hade jag aldrig tidigare mött. Tanken med det var att jag inte ville vara medveten om hur den faktiska undervisningen gick till eftersom det då finns en risk att det omedvetet hade vävts in i resultatet och att det då hade kunnat ge missvisande resultat.

4.3 Genomförande

När man använder sig av intervju som undersökningsmetod är det viktigt att man som intervjuare ser till att informanten känner sig trygg i intervjusituationen (Stukat, 2005:40). För att informanterna skulle känna sig så trygga som möjligt fick de själva bestämma när och var intervjun skulle genomföras, vilket rekommenderas (ibid:40). Samtliga intervjuer ägde rum på eftermiddagen och varade cirka 30 minuter. Tre av intervjuerna genomfördes på informanternas arbetsplats, efter skoldagens slut. En av intervjuerna genomfördes på en dag då informanten inte hade någon undervisning och därför genomfördes den på en plats utanför skolan. Intervjuerna spelades in med hjälp av en inspelningsfunktion i mobiltelefonen för att sedan transkriberas. Det transkriberade materialet skickades sedan till respektive informant för att de skulle få möjlighet att lägga till eller korrigera något.

4.4 Bearbetning av data

Intervjuerna transkriberades samma dag som de genomfördes samt dagen därpå, eftersom jag vid transkriberingen ville ha intervjun färskt i minnet. Därefter bearbetades intervju svaren och kategoriserades efter uppsatsens forskningsfrågor, vilket ger redovisningen en tydlig struktur (Stukát, 2005:138). I uppsatsens resultatavsnitt har jag valt att redogöra informanternas svar tillsammans och kategoriserat eftersom det ger en tydligare bild av vad som framkom än om informanternas svar hade presenterats var för sig.

De citat som presenteras i arbetes resultat är anpassade efter skriftspråket. Det anses som lämpligare då det är innehållet och inte formen som är det väsentliga (Stukát, 2005:135). För att göra citaten mer läsvänliga har alltså tvekljud, upprepningar och liknande saker som har upplevts irrelevanta i sammanhanget plockats bort. Citaten har även korrigerats då informanterna nämnt något som på något sätt kan röja deras anonymitet, till exempel skolans eller stadsdelens namn. Förutom dessa korrigeringar har målet varit att citaten ska vara så likt originaluttalandet som möjligt.

4.5 Studiens tillförlitlighet

När man genomför en studie är målet att undersökningen ska få en så god reliabilitet, validitet samt generaliserbarhet som möjligt (Stukát, 2005:125).

Till denna studie användes halvstrukturerade intervjuer som undersökningsmetod och vid genomförandet av dem har jag strävat mot att uppnå en så god reliabilitet som möjligt, det vill säga att det resultat som framkommer ska ha en hög tillförlitlighet (Stukát, 2005:125). När man använder sig av en kvalitativ undersökningsmetod finns det många reliabilitetsbrister som man måste ha i åtanke (ibid:126). Det kan till exempel vara frågorna eller svaren som feltolkas, dagsformen hos intervjuaren eller informanten, yttre störningar med mera som påverkar resultatet (ibid:126). På grund av dessa eventuella brister blir därför studiens reliabilitet svår att mäta. Däremot menar jag att inspelning av intervjuerna, samt att informanterna fick möjligheten att läsa transkriptionerna ökar studiens tillförlitlighet i jämförelse med om man endast hade antecknat informanternas svar. Att använda sig av en halvstrukturerad intervjumetod minskar även det risken för feltolkning i jämförelse med om man hade använt sig av en enkät eftersom man som intervjuare då har möjlighet att förtydliga en fråga om informanten inte förstår.

Uppsatsens validitet beror på om valet av metod mäter det som avsetts att mäta (Stukát, 2005:126). I denna uppsats grundar det sig alltså i om intervjuerna besvarar studiens forskningsfrågor. Eftersom informanterna representerade den spridning som önskades uppnås anser jag att studien har en god validitet, förutsatt att de har gett ärliga svar. Vid användning av intervjuer menar Stukát att en felkälla kan vara att informanterna inte ger ärliga svar på intervjufrågorna (ibid:128). För att undvika det ska man som intervjuare skapa en förtroendefull situation, vilket jag försökte ha i åtanke. Forskningsfrågorna berör även endast lärarnas tankar kring det sjunkande läsintresset och läsundervisning, de har alltså ingen ambition att säga om hur det ser ut i praktiken, vilket hade minskat studiens validitet.

På grund av studiens omfång, val av undersökningsmetod samt antalet informanter är resultatet av denna studie inte generaliserbart. Studiens resultat säger alltså inget om hur alla lärares tankar kring läsintresse och läsundervisning ser ut. För att möjliggöra detta menar Esaiasson, Gilljam, Oscarsson och Wängnerud (2012:168) att man ska uppnå teoretisk mättnad, det vill säga att alla tänkbara svar ska finnas representerade. Stukát (2005) beskriver en svagare form av generaliserbarhet som han benämner relaterbarhet (ibid:129). Med detta

menar han att man beskriver sitt resultat i förhållande till andra, liknande situationer. Jag vill därför mena att trots att resultatet inte kan säga något om alla lärares tankar kring läsintresse och läsundervisning, så kan det, i jämförelse med tidigare forskning inom området, ge en, om än mycket begränsad, inblick i hur lärare tänker kring dessa frågor.

4.6 Etisk hänsyn

Inför genomförandet av studiens intervjuer togs vetenskapsrådets fyra huvudkrav gällande information, samtycke, konfidentialitet samt nyttjande i beaktande (Vetenskapsrådet:7ff).

I enlighet med informationskravet och samtyckeskravet informerades informanterna innan intervjun om att intervjun skulle behandla läsundervisning och läsintresse. De informerades även att deras medverkan var frivillig och att de när som helst under arbetets gång kunde välja att hoppa av. Informanterna fick även möjlighet att läsa det transkriberade materialet från intervjuerna för att på så sätt få en möjlighet att ta bort eller lägga till något. I enlighet med konfidentialitet- och nyttjandekravet har informanterna avpersonifierats i uppsatsen och deras svar kommer endast att användas i forskningssyfte. Förutom detta informerades informanterna även om att uppsatsen kan publiceras på internet om jag hade deras samtycke, vilket jag fick från samtliga deltagare.

4.7 Metoddiskussion

För att få svar på studiens forskningsfrågor användes halvstrukturerade intervjuer som forskningsmetod, vilket jag menar var den metod som på bäst sätt gav möjlighet till att besvara dem. Till skillnad från att använda sig av enkät som metod gav det mig som intervjuare möjlighet till att ställa följdfrågor och öppnade därmed upp för djupare svar. Eftersom det gick att anpassa frågorna efter intervjuarens svar blev det tydligare vad just den informanten la stor vikt vid.

Då fyra informanter är ett smalt forskningsunderlag hade ett större antal informanter kunnat ge en större bredd till uppsatsens resultat. Om undersökningen hade gjorts igen hade det därmed kunnat vara en fördel att ha en smalare forskningsfråga och fler informanter. Eftersom jag endast använde mig av intervjuer som metod begränsas resultatet då jag inte kan säga något om hur lärarna konkret arbetar i sitt klassrum. Genom att genomföra observationer hade jag därför kunnat tillföra ytterligare en dimension i arbetet. Men på grund av uppsatsens omfång valde jag att endast fokusera på lärarnas tankar kring frågorna. Många lärare talade om hur biblioteket spelade en stor roll för elevers läsintresse och deras undervisning. De talade även om hur bibliotekarier hjälpte dem att hålla sig uppdaterade om barn- och ungdomslitteratur. Därför menar jag att det även hade varit intressant att intervjua en barn- och ungdomsbibliotekarie för att se hur de arbetar och samarbetar med skolor för att öka barn- och ungdomars läsintresse.

5. Resultat

I det här avsnittet presenteras studiens resultat, vilket är en sammanställning av de svar som framkommit i intervjuerna. Inledningsvis följer en presentation av de informanter som deltagit i studien. Därefter följs en presentation av resultatet under rubrikerna *Det sjunkande läsintresset*, *Det pedagogiska arbetet*, *Hinder för undervisningen* och *Lärarnas personliga intresse*. Kategoriseringen har gjorts med studiens forskningsfrågor i åtanke. Avslutningsvis görs det en kort sammanfattning av det resultat som presenterats. De intervjuade lärarna kallas i redogörelsen för Linda, Mikaela, Stina och Kajsa. Då uppsatsens informanter ska vara konfidentiella används fingerade namn.

5.1 Presentation av informanter

1. Linda blev färdigutbildad lärare våren 2011, hon är utbildad 1-5 lärare och läste NO och SO som inriktning, men valde även till svenska och matematik. Hon är nu lärare i en årskurs 5 som hon undervisar i svenska, matematik, SO, NO, engelska och bild.

2. Mikaela är utbildad 1-7 lärare i svenska och SO, men har även läst till matematik och NO. Hon har arbetat som lärare på skolan i tio år och nu är hon klasslärare för en årskurs 6, men har även en årskurs 5 i svenska och SO.

3. Stina arbetar i en årskurs sex. Hon har arbetat som lärare sedan hon tog sin examen 2006. Hon undervisar i samtliga ämnen med undantag för de praktiska och estetiska, förutom bild. Hon är behörig i samtliga ämnen som hon undervisar i med undantag för SO.

4. Kajsa har arbetat som lärare i drygt ett år. Hon är utbildad lärare från förskoleklass upp till årskurs 6 i svenska, matematik och SO. Hon arbetar just nu deltid och undervisar i svenska i två klasser på mellanstadiet.

5.2 Det sjunkande läsintresset

Lärarna tog upp flera olika anledningar till varför de trodde att läsintresset sjunker hos barn och ungdomar. Två stycken talade om att det finns mycket annat idag som intresserar ungdomar, att man är ute efter ”snabbare kickar” än vad en bok ger. En av lärarna trodde att många lärare inte undervisar om läsning längre, utan att man istället låter eleverna läsa på egen hand. Två av lärarna lyfte aspekten om att man kanske inte läser i lika stor utsträckning i hemmen längre, och att det då blir svårare att väcka ett intresse i skolan. En lärare talade också om att det är svårare för eleverna att hitta böcker som intresserar dem och att man som lärare därför måste hjälpa dem med det.

Det är mycket annat och det ska gå snabbare, det ska gå fortare. Dom har lite, Jag vet inte, Jag har väl lite att det kan va, mycket med datorspel och sånt att det är inte samma kickar på samma sätt i en bok, du måste ta dig in i boken och det är lite lugnare. Många har det här lite ytligare idag, lite snabbare kickar, det ska gå fort det ska vara en snabb upplevelse. Jag vet inte, jag tror att det kan vara det. Just att komma in i en bok. Det kräver att man, det tar sig lite tid. (Linda)

Jag tror att man inte jobbar så mycket med det kanske. Eller rättare sagt, man ger barnen en tystläsningsbok och så får dom bara läsa ur den så, istället för att undervisa om läsning och lässtrategier och väcka intresset (Mikaela)

Jag tror delvis att det kan hänga ihop med vilka läsvanor man har hemma från tidig ålder också, så jag tror att, många gånger om man inte har fått uppleva mysig högläsning och så med sina föräldrar när man var liten så, så tror jag det kan spela roll för hur man upplever läsning, och, och även om man kommer från ett läsvant hem över huvud taget (Stina)

[...] inte för att det ligger på dom vuxna men lite såhär så måste man kanske hjälpa dom för det finns så himla mycket annat som intresserar, alltså det är kanske roligare att sitta vid datorn eller kolla på tv eller så där, och för att hålla uppe läsintresset då så måste man kanske hjälpa dom lite (Kajsa)

Den stora spridningen mellan lärarnas svar tyder på att det kan finnas flera olika faktorer bakom det sjunkande läsintresset hos barn och ungdomar. Svaren visar dessutom att de olika faktorerna är ett resultat av både förändringar i samhället och förändringar i skolans undervisning.

Lärarna hade över lag skilda uppfattningar om huruvida läsintresset har sjunkit i deras klass.

Ja, och framför allt, tyvärr, bland killarna. Det har jag märkt (Linda)

Nej tvärt om, jag jobbar väldigt medvetet med just läsning och litteratur så jag tycket att, jag har ju dom alltid i tre år, jag tycker att intresset ökar ju från år till år när jag har dom och sen till slut så har jag bra läsare och nyfikna läsare (Mikaela)

Jag kan säga såhär att det är väldigt lätt i en viss ålder, och sen plötsligt blir det svårare igen, och det kanske går i cykler på något sätt vilket intresse man har [...] när väl dom har knäckt den koden så är det ju ett enormt läsintresse, då skulle ju dom kunna sitta och läsa sina böcker halva dagen kändes det som, i trean och fyran till exempel och sen nu i femman och i sexan så tycker jag att det har varit trögt igen att få dom att läsa böcker då, dom har så mycket annat i huvudet och det är svårt att sitta still och fokusera och så där (Stina)

Alltså, vissa älskar ju att läsa, dom kommer ju liksom in i klassrummet med en bok i handen liksom, medans vissa är helt ointresserade och liksom kommer aldrig igång att börja läsa (Kajsa)

En av lärarna menade dessutom att hon i sin klass kunde se ett samband mellan samhällsklass och läsintresse och menade att de elever som har högutbildade föräldrar generellt sett även har ett större läsintresse.

Samtliga av informanterna var överens om att man som lärare har stor möjlighet att påverka elevers intresse för läsning och litteratur.

Man måste jobba på det hela tiden, försöka hitta böcker och locka till att läsa (Linda)

Ja men det tror jag, för att jag tror att det spelar stor roll vilken attityd man själv har och när jag väljer då till exempel högläsningböcker så väljer jag dom med väldigt stor omsorg (Mikaela)

Jättemycket, det beror väldigt mycket på läraren tror jag, med läsintresse (Stina)

Lärarna beskrev att man måste arbeta mycket och genomtänkt med läsning och litteratur för att få eleverna intresserade. De poängterade även betydelsen av att det måste finnas ett stort utbud av böcker som intresserar eleverna.

5.3 Det pedagogiska arbetet

Samtliga av de intervjuade lärarna beskrev att de arbetade medvetet för att öka ett läsintresse hos eleverna i sin klass. Samtliga lärare hade tyst läsning då eleverna själva fick en stund, oftast på morgonen, för att läsa en skönlitterär bok. Några menade att denna stund gav en bra och lugn start på dagen. Tystläsningsstunden varade mellan 15–30 minuter.

Samtliga lärare arbetade med högläsning. En av lärarna berättade att hon försökte läsa varje dag och att tiden varierade mellan 5-15 minuter, men att det ibland kunde vara längre stunder. En av lärarna beskrev att hon avsatte en svensklektion i veckan på 60 minuter då hon högläste för eleverna. Hon berättade också att de då även samtalade kring bokens upplägg och övade på olika lässtrategier. En lärare högläste cirka 40 minuter varje dag, och en läste allt från 10 till 30 minuter. Två av lärarna beskrev högläsningen som en stund för avkoppling, en tid då eleverna skulle få luta sig fram på bänken och bara kunna koppla av och njuta av boken. De beskrev båda att de ibland diskuterar boken efteråt.

Så sitter vi, speciellt nu när det blir höst, så kan man ha det lite mysigt och man kan tända ljus och börja morgonen, en liten mjukstart så och då sitter dom, ibland så säger jag att ni kan luta er framåt och bara lyssna och bara lägga er så och bara lugn och ro, jag tror att många tycker det är mysigt (Linda)

Ja det går till så att dom får sitta och rita eller bara sitter och lyssnar, många vill liksom lägga sig ner lite och mysa lite så där (Stina)

Läraren som avsatte 60 minuter i veckan till högläsning beskrev att hon under den tiden väver in frågor till texten och att hon arbetar aktivt för att lära eleverna olika lässtrategier.

[...] sen så har jag en läslektion varje vecka, varje måndag, där vi läser en högläsningbok och sen så pratar vi om olika lässtrategier, läsa mellan raderna eller inre bilder eller text till text eller ja du vet alla dom här strategierna så, så jobbar vi med en strategi i taget utifrån en gemensam bok då, så får dom svara på frågor ibland skriftligt och ibland så har vi boksamtal [...] nu var det om någon orkan i den här boken jag läste i måndags liksom och då pratade vi självklart om den här tyfonen som skulle komma in vid Filipinerna och då var det ju då textkoppling, text till världen, så pratar man om det. (Mikaela)

Hon betonade även att hon själv tycker det är väldigt viktigt att ge eleverna tid och stöd med läsningen:

alltså jag poängterar ju verkligen det här med att vi har en hel läslektion, att det är inte bara att sätta sig och läsa rakt upp och ner utan att man hjälper barnen och att man avsätter tid till det så för att bli goda läsare (Mikaela)

En av lärarna berättar att upplägget på hennes högläsning ser olika ut eftersom hon skiljer på avslappnande läsning och boksamtal:

[...] man får skilja lite på det här nöje, eller vad ska man säga, avslappnande läsning, alltså såhär efter rasten och dom behöver en lugn stund, då kan det vara bra att läsa något lite mer lättamt, alltså, och med boksamtal och det försöka, ja men om jag bara ska läsa såhär tung litteratur och såhär det här är en jättebra författare, det funkar inte på elvaåringar utan man måste försöka fånga dom. (Kajsa)

Samtliga lärare arbetade alltså med högläsning, men som resultatet visar arbetade de på olika sätt och i olika utsträckning. Några såg det mer som en mysig stund, medan en av lärarna arbetade mer aktivt under högläsningen.

En av lärarna berättade att hon alltid valde högläsningböcker med stor omsorg, och ofta valde böcker där det fanns fler böcker som barnen kunde fortsätta att läsa vidare själva:

Ja men det tror jag, för att jag tror det spelar stor roll vilken attityd man har själv och när jag väljer då till exempel högläsningböcker så väljer jag dom med väldigt stor omsorg så att, och det har oftast prickat väldigt rätt, för då kan det vara så att jag väljer författare som jag vet har skrivit mycket andra böcker i samma stil, och så väljer jag ut någon sån, och då har det ofta blivit den effekten att då vill dom läsa, ah liksom, ah har den skrivit någonting mer?, kan vi inte läsa något mer?, då brukar jag vara såhär, kan du låna själv då och fortsätta läsa?

Förutom högläsningen berättade en av lärarna att hon arbetade med läsgrupper. Det innebar att eleverna i mindre grupper fick läsa högt för varandra i en bok och sedan diskutera frågor kring boken tillsammans. En av lärarna berättade att hon istället hade arbetat med något som kallades läskompisar, vilket innebar att man i par bestämde vilka sidor man skulle läsa hemma, för att sedan läsa för varandra i skolan och sedan svara på frågor som man förberett hemma. En av lärarna berättade även att eleverna alltid hade läsläxa som innebar att de skulle läsa hemma varje dag.

Samtliga lärare var eniga om att ett stort utbud av böcker var avgörande för att eleverna skulle kunna utveckla ett intresse för läsning och majoriteten berättade att skolornas bibliotek var alldeles för små, saknade utbildad personal samt att de var dåligt uppdaterade. En av lärarna sa att deras skolbibliotek var okej men att de hade så nära till stadsdelens bibliotek och att det där arbetade en utbildad barnboksbibliotekarie och att det därför kändes naturligare att gå dit. En av lärarna tog upp att det var viktigt att hon såg till att det fanns böcker så att det inte blev upp till eleverna själva att hitta litteratur.

[...] men det är liksom inte komplett på något sätt och det är liksom inte någon som jobbar där och det finns ju ingen budget avsatt för, än så länge, för att köpa in nya böcker, det känns som om man måste hela tiden uppdatera biblioteket liksom, så vi går ju till det vanliga biblioteket, dom har helt annat utbud liksom, och så har dom ju utbildad personal liksom, så det är ju bara att tacka och ta emot (Kajsa)

Nej, det är vi inte, och det är för att jag tycker att det där biblioteket är för dåligt, så ja, ibland är dom ju där och hämtar böcker, ah men till forskning och sånt där som vi håller på med mer så använder vi det, men jag tycker att det är dåligt uppdaterat, jag tycker det är för gamla, det är massa gamla böcker från 60- och 70-talet liksom, det är, det funkar liksom inte så, och så finns det ingen ordning och reda, det är svårt att hitta och såhär, ja så att det, nej jag använder inte det så mycket. (Stina)

Många har ju med sig hemifrån men det ska ju inte hänga på det att man tar bok hemifrån utan det måste finnas möjlighet här att gå fram, jag har en liten hylla där så att man hittar en bok där (Linda)

Lärarna var alltså på många sätt missnöjda med skolornas egna bibliotek, och de använde dem därför endast vid enstaka tillfällen. För att eleverna skulle få tillgång till litteratur beskrev lärarna att de antingen beställde böcker från skolbibliotekscentralen eller att de gick till stadsdelens bibliotek.

Majoriteten av lärarna betonade att det var viktigt att prata om böcker tillsammans i klassen och att presentera nya böcker för eleverna. Det gjordes både från lärarens håll, med hjälp från bibliotekarier samt elever emellan.

[...] och så har vi bibliotekariebesök ibland av en från ett bibliotek här i närheten som är väldigt duktig på det här med ungdomsböcker och sånt som kommer ut och berättar om nya böcker som har kommit på marknaden och så berättar hon om varje bok, lite vad den handlar om och såhär och så lämnar hon kvar en låda med böcker som man får låna under en period och det brukar dom tycka är jättekul. (Stina)

Två av lärarna berättade om att de var med i Bokjuryn⁴. Eleverna i klasserna fick då läsa så många av de utvalda böckerna som möjligt för att sedan vara delaktiga i att rösta fram sina favoriter. Detta projekt menade lärarna gav positiva reaktioner från eleverna då de kände att eleverna blev mer engagerade i läsningen och det gav dem möjligheter till att läsa böcker som de annars inte hade valt att läsa.

[...] det var många som sa att dom hittade nya genrer eller böcker som dom trodde var tråkiga bara för dom tittade bara på utsidan av boken att den var lite kul, och dom rekommenderade varandra och dom fick sätta upp med små stjärnor och så där. Men just det här genrebytet uppskattade dom nog väldigt mycket. Det var många som upptäckte nya saker med läsningen där. (Mikaela)

En av lärarna berättade att de hade ett Nobel-projekt på skolan som innebar att de hade nominerat några författare som kunde få skolans Nobelpris. Då fick alla elever forska om de nominerade författarna och läsa böcker av dem, för att sedan rösta på sin favorit.

Samtliga lärare menade att de hade koll på vad deras elever gillade för litteratur. En berättade att det var viktigt att hålla koll, att utmana och rekommendera böcker för eleverna, särskilt innan eleverna blivit självständiga i sin läsning. En av lärarna menade att det inte var svårt men hon poängterade att bibliotekarier var till stor hjälp för att hon skulle kunna hålla sig uppdaterad kring ny litteratur som kom.

Ja, men det har jag koll på, inte just exakt vad dom läser just nu, det har jag inte koll på eller skriver upp eller någonting utan bara att dom läser, man ser att dom har behållning av böckerna, att dom inte är för svåra eller för lätta heller eller så, att utmana, men då får man utmana mer en och en så, eller rekommendera, vissa har lite svårt och välja och sånt, och då kan man ju, och vissa får man ju nästan, i början kanske när dom kommer hit i fyran att man tvingar dom att nu läser du den boken så, bara för att dom måste få upptäcka den världen lite, men det behöver man ju inte med sexor sen. (Mikaela)

Ja det tycker jag, fast det kanske beror på, jag menar nu har jag ju haft den här klassen i sju år, jag har haft dom sen dom var sexåringar, så att jag känner ju dom väldigt utan och innan också då så att det klart att jag vet ju det då liksom vad dom har för smak och så där. Men sen så gäller det ju att man har lite känsla för det själv då att man, ah jag vet inte, alltså, som till exempel som jag sa hon Monica Zack, som jag har läst så väldigt många böcker då, alltså så fort jag läste dom böckerna så bara visste jag rent så där magkänslan att det här prickar precis liksom då och det gjorde det också då och så. (Stina)

⁴ Bokjuryn är en omröstning där barn och ungdomar får rösta fram årets ungdomsbok.
<http://www.barnensbibliotek.se/Bokjuryn/OmBokjuryn/tabid/785/Default.aspx>

Ja alltså jag hade aldrig kunnat göra det själv utan det är ju när man är på biblioteket liksom, det är ju att hon berättar, alltså det är ju också en sådan grej, när skulle jag göra det liksom? Eller då hade jag fått göra det på min fritid och då får man ju verkligen ha ett intresse och då känner jag, nej, där går min gräns men, nej men det är väldigt bra med biblioteket, och man får sådana här barnbokskataloger av dom och så där, om vilka som har vunnit barnboksjury och det här och då vet man ju lite vad som är nytt och så där, och dom beställer ju in på, ja dom köper ju in nya böcker på biblioteket efter intresse liksom, märker dom att en bok är väldigt populär, eller författare, så köper dom ju in fler av den så det är ju bra. (Kajsa)

Det lärarna beskriver visar att man som lärare måste ha koll på både elevernas personliga intresse och aktuell barn- och ungdomslitteratur för att kunna tillfredsställa samtliga elever. För att det ska vara möjligt krävs det både ett personligt engagemang samt att man har kompetent personal omkring sig, till exempel bibliotekarier.

5.4 Hinder för undervisningen

Lärarna svarade olika på frågan kring vad det fanns för hinder i undervisningen för att skapa en undervisning som gynnar elevernas läsintresse. Två menade att de inte såg några specifika hinder nu men en poängterade att ett fungerande skolbibliotek verkligen hade varit gynnsamt och utvecklande för undervisningen. Den andra menade att tiden kan vara ett hinder och att hon var rädd för att läsningen skulle prioriteras bort när eleverna började på högstadiet. En av lärarna talade om att individanpassningen är svår, att det är svårt att anpassa undervisningen så att det passar de som har svårigheter samtidigt som det blir utmanande för de elever som läser bra och mycket på egen hand. En av lärarna menade att man är ensam som lärare samt att det är mycket som ska hinnas med under ett läsår skapar ett hinder för att fördjupa sig så mycket som man egentligen vill i ett ämne.

[...] det hade ju varit jättebra om vi hade ett fungerande bibliotek här, givetvis, och någon som va där, som sagt, det behöver inte vara hela tiden men vissa tider så eleverna så jag visste och eleverna visste att nu finns det nån där så vi kan bara gå dit på rasten eller mellan den här lektionen och nästa och byta bok eller gå och kolla. För det tror jag, eller vet jag att det skapar ett större intresse, och titta på böcker tillsammans och gå där och fundera och den här har jag läst. Då blir det mycket mer naturligt. (Linda)

Alltså, det gäller ju för dom att läsa mycket och att man hittar tider i schemat liksom där man möjliggör tid för dom också att läsa, att man pratar mycket läsning och så där, jag vet inte hur det kan bli på högstadiet sen, det är det man är lite orolig för och det är då man kanske känner att man tappar det då. Men nej jag tycker att man, det är liksom ett pågående arbete hela tiden så, känner inte att jag tappar, i och med att jag håller på med det hela tiden, att det inte är perioder med läsning utan så, så är det mycket läsning hela tiden. (Mikaela)

[...] man hade behövt vara två för att kunna dela på klassen och kunna ha till exempel boksamtal i större utsträckning. Ja det är väl det och sen då tiden, att det inte finns så mycket tid, och jag menar läroplanen är så himla omfattande nu, alltså dom ställer väldigt höga krav redan på tioåringar liksom, att dom ska ju kunna extremt mycket bara för att nå ett E och det är mycket man ska hinna hela mellanstadiet och då kan det väl ibland bli att man känner att vi måste faktiskt gå vidare vi hinner inte jobba med det här mer, jag måste bocka av det här nu. (Kajsa)

Lärarna hade svårt att komma på specifika hinder som kunde göra det svårt att bedriva sin läsundervisning. De hinder som de nämnde var till slut praktiska problem som lärare måste lösa i samtliga av skolans ämnen, så som brist på tid, personal och material.

5.5 Lärarnas personliga intresse

Samtliga av lärarna menade att de hade ett intresse för skönlitteratur. En hade ett väldigt stort intresse och läste mycket böcker på sin fritid. En läste oftast mycket, men att det gick i perioder. En beskrev sitt intresse som normalt, att hon aldrig varit en bokslukare men att böckerna alltid hade varit en naturlig del i hennes liv, och det var också det hon ville förmedla till sina elever. Hon läste nu mest på helger och lov eftersom det var så mycket med jobbet i veckorna. En sa att hon läste väldigt lite privat eftersom hon läste så mycket i skolan, hon beskrev att hon nog hade ett större intresse för att hitta ny och bra litteratur till sina elever än till sig själv.

Jag har ju ett jättestort läsintresse, jag läser ju väldigt mycket böcker och väldigt mycket olika genrer och såhär, och har alltid minst en bok på gång liksom och ibland flera då [...] och berättar gärna för barnen också, det har jag märkt såhär att det har väldigt mycket att göra med på morgonen såhär när dom kommer in och vi har liksom så där satt fart litegrann så kan jag vara så där att ah igår när jag satt hemma och läste i en bok så läste jag det här eller jag läser en jättebra bok just nu, vad handlar den om frågar dom ju då liksom och så berättar man om det då liksom och då snurrar man ju ofta in på flera, andra frågor helt plötsligt liksom så det kan bli långa diskussioner, ja. (Stina)

Ja, ibland gör jag, mycket mycket, speciellt nu på hösten, men även, ja sommaren också i och för sig. Det går i perioder. Nu är jag inne i, nu läser jag en hel del. (Linda)

Alltså när man jobbar så jobbar man och då läser man mycket såhär jobbgrejer så, jag gillar jättemycket att läsa privat också men man, ah, det får bli mest på lov och helger och sådana saker liksom, man är så uppe i skolans värld liksom och tänker ah men hur ska man göra med barnen och eleverna och hur ska dom utvecklas och så, men jag läser ju jättemycket, fast inte alltid skönlitteratur då, och sen så när man är privat och man kan koppla bort jobbet så läser jag skönlitteratur också. (Mikaela)

Jag försöker ursäkta mig nu med att man läser så mycket i skolan, men nej jag måste säga att jag läser väldigt lite privat, det är bara när jag har semester men samtidigt så läser man ju faktiskt en del just för att man gör det för eleverna, men det är i stort sett det jag läser nu, men sen så, jag gillar att läsa, och när jag var liten, när jag var i den åldern så läste jag ju hur mycket som helst liksom så att det, men det har väl avtagit lite [...] Jo men absolut och snarare det här intresset för barnlitteratur har blivit större sen att man gud vad mycket bra det finns och vad intressant det är och vad dom inspirerar, så kanske inte så mycket av litteratur till mig men jag tycker det är väldigt intressant med barn- och ungdomslitteratur, och det är ju många lärare som är författare och man berättar om sina stories om dina liv och det är väldigt intressant. (Kajsa)

I vilken utsträckning lärarna läste på sin fritid skilde sig mycket. De lärarna som läste mindre beskrev att det var mycket i veckorna när man arbetade men att de läste på helger eller när de hade semester. Att de väljer att läsa på sin lediga tid tyder på att de uppskattar läsning av skönlitteratur.

Alla lärarna trodde och hoppades att deras eget intresse avspeglades i deras undervisning och att det i sig är gynnsamt för att deras elever ska utveckla ett läsintresse.

[...] jo men det tror jag, det tror jag. Jag vet inte om det är jätteviktigt men lite smittar väl av sig förhoppningsvis får man en känsla av att det är kul att läsa och skapa lite, jag vet inte, man förmedlar det på något vis, jag vet inte, jag kan inte säga säkert, men jag tror det, jag vill tro att det är så. (Linda)

Ja men det hoppas jag, men jag vill också förmedla till barnen att man behöver liksom inte, alltså, att man kan tycka att mycket i livet är roligt och att läsningen är en del av livet så, att det ska vara en naturlig del av livet, så att inte barnen hela tiden tror att man är så extrem liksom, att, ah men fröken hon läser nog liksom tio böcker i veckan liksom (Mikaela)

Ja det tror jag. Dom är väldigt medvetna om att jag tycker om att läsa och att jag har ett intresse för böcker och det avspeglas jättemycket, till exempel att dom själva gärna kommer och berättar om någon bok dom håller på och läser och vad den handlar om för dom vet att jag tycker att det är intressant att lyssna på det (Stina)

En av lärarna poängterade även att intresset var något som hade stor betydelse i samtliga ämnen.

Ja men absolut, så är det väl i alla ämnen att om jag liksom är så där brinner för det, så märker ju eleverna det och det är ju detsamma om man undervisar i något som är, ja till exempel som jag sa om det här med nordiska språk och dialekter så där, jag hade ju aldrig undervisat om det innan, och inte min kollega heller som jag gjorde ihop med, ah så då blev det ju så att man fick ju läsa på sig det själv och då är det ju inte lika, alltså du kan ju inte svara på alla frågor, utan det såhär, ah jag får kolla upp det eller du vet, och då, ja då blir det ju inte en lika bra undervisning som om man verkligen berättar från hjärtat eller liksom kan det. Så att det klart att det avspeglar, och det klart att dom märker om jag tycker att det är tråkigt. (Kajsa)

Samtliga lärare menade att deras positiva inställning till skönlitteratur och läsning smittade av sig till eleverna. Om en positiv inställning smittar av sig, så gör även en negativ inställning det, vilket även en av lärarna poängterade. Resultatet visar därför att lärarnas personliga intresse har en betydelse för elevernas intresse.

5.6 Sammanfattning av resultat

Lärarna hade olika tankar kring varför läsintresset sjunker. De orsaker som nämndes var att barn och ungdomar idag har mycket annat och att de söker ”snabbare kickar”. En av lärarna trodde att orsaken kunde vara att man inte läser lika mycket i hemmen längre och en av lärarna menade att hon trodde att skolor inte undervisar lika mycket i läsning längre, utan att man istället lämnar eleverna till att läsa på egen hand. Några av lärarna menade att intresset hade sjunkit i deras klass, men att det var svårt att säga något generellt eftersom att några var jätteintresserade medan vissa inte läste alls. En av lärarna menade däremot att det snarare var så att hennes elever blev mer och mer intresserade för varje år hon hade dem. Samtliga lärare var överens om att man som lärare har möjlighet att påverka intresset hos sina elever genom sin undervisning.

Samtliga lärare i studien arbetade med högläsning, men i olika utsträckning och på olika sätt. Alla lärare avsatte även tid varje dag till att låta sina elever läsa på egen hand. En av lärarna arbetade med läsgrupper och en lärare med läskompisar, då fick barnen i mindre grupper eller i par läsa en bok tillsammans och diskutera den. Samtliga lärare menade att ett stort utbud av böcker var avgörande för att man ska kunna bygga upp ett läsintresse, men majoriteten menade att skolans bibliotek inte var bra och att det var upp till dem att se till att det fanns ett bra utbud. Alla lärarna var däremot överens om att de hade bra koll på vad deras elever gillade att läsa. Samtliga lärare berättade att de pratade mycket om böcker i klassen för att inspirera till läsning och två stycken arbetade med Bokjuryn. En lärare berättade att de på skolan hade ett Nobelprojekt för att öka intresset för läsning.

Lärarna hade olika tankar till vad det kunde finnas för hinder som gjorde det svårare att skapa en undervisning som är gynnsam för elevernas läsintresse. En lärare menade att de dåligt utrustade biblioteken gör det svårare. En sa att eftersom det krävs att man prioriterar läsningen och lägger ner mycket tid på det så kan tiden vara ett problem, att man inte hinner arbeta med det i den utsträckning man önskat. En av lärarna menade att det hade behövt fler pedagoger i verksamheten för att kunna arbeta optimalt med läsningen i skolan.

Lärarna läste olika mycket på sin fritid men samtliga menade att de hade ett intresse för skönlitteratur och läsundervisning. En av lärarna poängterade att hon nog var mer intresserad av att hitta litteratur till sina elever än till sig själv. Samtliga lärare var överens om att lärarens intresse och engagemang avspeglade sig i undervisningen.

6. Slutdiskussion

I det här avsnittet diskuteras studiens resultat i relation till tidigare forskning, vilket görs med studiens forskningsfrågor som utgångspunkt. Frågorna diskuteras under följande rubriker: *Det sjunkande läsintresset*, *Det pedagogiska arbetet*, *Hinder för undervisningen* samt *Lärarnas personliga intresse*. Därefter redogörs studiens *Relevans för läraryrket* och *Förslag på vidare forskning*. Avsnittet avslutas sedan med ett konkluderande *Slutord*.

6.1 Det sjunkande läsintresset

Hur intresserad en elev är av det den ska lära sig är avgörande för hur den lär sig, och en positiv inställning och motivation har visat sig ha en större inverkan på lärandet än vad man tidigare trott. (Vygotsky 1999, Gärdenfors 2010, Kullberg 2004, Lundberg & Herrlin 2005, se avsnitt 3.1 samt 3.3.1). Sedan 2001 har elever med en positiv inställning till litteratur minskat med 10 % (Skolverket 2012, se avsnitt 3.3.2). Om det är en följd av den sjunkande läsförmågan, eller om den sjunkande läsförmågan är en följd av det sjunkande intresset är svårt att avgöra. Om vi vill att Sverige ska få bättre resultat i internationella undersökningar måste vi fokusera på att öka elevernas intresse, vilket man också ska göra enligt kursplanen i Svenska (Skolverket 2011, se avsnitt 3.2). Med ett ökat intresse, läser man mer och läser man mer blir man en bättre läsare (Nasiell och Bjärbo 2007 se avsnitt 3.3.5).

Samtliga lärare i studien var eniga om att de tror att man som lärare har stora möjligheter att påverka sina elevers intresse för litteratur genom att arbeta medvetet med det i klassrummet och att hela tiden inspirera och stötta dem i att hitta böcker, att välja högläsningböcker med omsorg och att tillsammans prata om böcker i klassrummet. Även forskningen tyder på att man som lärare har stor möjlighet att påverka elevernas intresse. Den visar att skolans pedagogiska arbete är avgörande för hur eleverna utvecklas som läsare, den visar till och med att läraren är den största enskilda faktorn som påverkar elevers resultat (SOU 2012:65, se avsnitt 3.3.4). Därför är det av stor betydelse att man som lärare själv tror på att man har en chans att påverka elevernas intresse för läsning och litteratur. Om man inte gör det, hur ska man då hitta den motivation som krävs för att planera och genomföra en bra undervisning?

En av lärarna berättade att hon tror att lärare undervisar för lite om läsning och att det är den största orsaken bakom det sjunkande läsintresset, vilket det också finns stöd för i forskningen (Skolverket 2012, se avsnitt 3.3.5). Hon beskrev att många lärare lämnar eleverna till att läsa på egen hand istället för att undervisa och ge dem strategier att utveckla sin läsförmåga. Samma orsak beskrivs även i Litteraturutredningen. De beskriver att ansvaret har flyttats från lärarna till eleverna, föräldrarna och bibliotekarierna (SOU 2012:65, se avsnitt 3.3.2). Jag anser, i enlighet med forskning (Reichenberg 2008, SOU 2012:65, se avsnitt 3.3.5) att den lärarledda undervisningen har stor betydelse för elevernas utveckling till läsande individer och att bristen på läsundervisning är en betydande faktor bakom det sjunkande intresset.

En av lärarna menade att hon tror att det sjunkande läsintresset kan bero på att barn idag är vana vid andra typer av medier som ger snabbare kickar, vilket i sin tur kan leda till att de ser läsningen som tråkig eftersom det tar en stund att komma in i en bok. En av lärarna menade att det finns mycket annat som intresserar eleverna och att till exempel TV och datorer är roligare än att läsa en bok. Att medieutbudet blir större och att eleverna därmed får fler möjligheter kan nog göra läsningens plats i elevernas vardag mindre självklar. Däremot visar resultat från undersökningar att andra länder, med samma medieutbud och tekniska utveckling som Sverige, har ett större läsintresse och en bättre läsförmåga bland barn- och ungdomar. Det tyder på att det finns möjligheter att vända den negativa trend som nu finns i Sverige. Då undersökningar visar att svenska elever får mindre undervisning i lässtrategier jämfört med

andra länder och det finns som en förklaring till de sjunkande resultaten anser jag att man bör ha det i åtanke när man planerar sin läsundervisning.

Forskning visar att läsning av böcker som ingår i en serie kan underlätta i läsningen eftersom man slipper den komplicerade och mer långsamma läsningen som krävs i början av en bok (Allard et.al 2001, se avsnitt 3.3.6). Därför är läsning av serier ännu en möjlighet som man som lärare kan ta vara på om ens elever inte vill läsa för att de är vana vid snabbare kickar. En lärare beskrev att när hon valde högläsningssbok så valde hon en som ingick i en serie. Då kan man väcka ett intresse så att eleverna sedan fortsätter läsa böcker ur samma serie när de sedan ska läsa på egen hand. Samtidigt är det av stor betydelse att eleverna själva lär sig att ta sig in i en bok där de inte känner igen karaktärer och handling sedan tidigare. Men om eleverna helt saknar intresse för böcker menar jag att det är viktigare att få upp intresset och uppmuntra dem att läsa över huvud taget. Att introducera andra böcker är något som sedan kan göras för vidare utveckling.

En av lärarna berättade att hon i sin klass såg ett samband mellan samhällsklass och läsintresse, att de som hade högutbildade föräldrar också hade ett större läsintresse. Samma lärare berättade även att hon trodde att en orsak till det sjunkande läsintresset var att det inte lästes lika mycket i hemmen längre. Lärarens teori om att samhällsklass är en betydande faktor stöds av forskning eftersom undersökningar visar att det finns en spridning mellan skolans genomsnittliga resultat och att dessa hela tiden ökar (SOU 2012:65, se avsnitt 3.3.2). Som litteraturutredningen också tar upp är detta ett resultat av att skolans kompensatoriska förmåga har blivit allt sämre (ibid.). En god läsförmåga är avgörande i flera av skolans ämnen och för livet som samhällsmedborgare (Reichenberg 2008, se avsnitt 1.1) och därför får det inte vara acceptabelt att föräldrarnas utbildningsgrad blir en avgörande faktor till elevernas resultat.

6.2 Det pedagogiska arbetet

Samtliga lärare berättade att de arbetade med högläsning och tyckte att det var en viktig del i undervisningen. Men hur de arbetade med högläsningen och i vilken utsträckning varierade. Några av lärarna använde det mer som en mysig stund, ett tillfälle då eleverna fick möjlighet att koppla av samt som ett tillfälle där alla elever får ta del av skönlitteraturens spännande värld, medan en av lärarna arbetade mer aktivt under högläsningstunden och använde högläsningen som ett tillfälle att undervisa eleverna i lässtrategier. Jag tycker, precis som några lärare nämnde, att det är viktigt att ha högläsning så att alla elever, även de som inte läser så mycket på egen hand, får möjligheten att möta litteraturens spännande värld. Jag är övertygad om att man genom högläsning kan öka ett intresse för litteratur och genom att man arbetar med det genomtänkt och strukturerat kan det även vara en möjlighet för att ge eleverna verktyg till att utveckla sin läsning på egen hand.

Chambers (1995) anser att man som lärare ska läsa högt för sina elever varje dag, han drar det till och med så långt att han påstår att man som lärare inte är kompetent om man inte gör det (se avsnitt 3.3.5). Här menar jag att det inte är hur ofta man läser som har den största betydelsen, utan att hur man utformar och genomför högläsningstunden är av större betydelse. Trots detta vill jag inte förringa betydelsen av kontinuiteten. Att ha högläsning regelbundet är av stor vikt. Samtidigt är det viktigt att när man väl läser, att man gör det en längre stund, och därför menar jag att, om man inte får in en längre stund varje dag, så är det bättre att läsa längre stunder tre dagar i veckan, än en kortare stund varje dag.

Högläsning har många fördelar som kan utveckla läsaren på flera olika plan. Jag vill dock betona, i enlighet med Persson (2012, se avsnitt 3.3.3), att man inte får tro att läsningens fördelar kommer per automatik utan att det kräver att man arbetar aktivt och att man som lärare har tydliga mål med sin undervisning. Ska man ägna sig åt högläsning måste man veta att det ger något till eleverna. För att högläsningstunden ska utveckla eleverna, och för att man ska få ut så många positiva effekter som möjligt är det viktigare att den är strukturerad och genomtänkt än att man läser varje dag. En mysig stund kan inte vara det yttersta målet med något man ägnar sig åt varje dag utan det får i så fall vara en bonus, om än en väldigt bra sådan, som man får på köpet.

I resultatet framgick det att samtliga lärare lät sina elever läsa på egen hand varje dag. Att avsätta tid för egen läsning är något som jag, i enlighet med forskning (Chambers 2011, se avsnitt 3.3.5), tycker är viktigt eftersom det krävs övning för att bli en bra läsare. Om man som lärare vill vara säker på att sina elever ges möjligheten att läsa på egen hand varje dag så måste avsätta tid för det i skolan. Även om målet är att eleverna på egen hand ska välja att läsa böcker på sin fritid så är det inte något man kan räkna med eftersom alla elever varken hinner eller har lust att läsa på sin fritid. Hur lång tid man ska avsätta till läsningen varje dag anser jag, i enlighet med Chambers (2011, se avsnitt 3.3.5), att man ska anpassa efter den klass man har.

Samtidigt som det är viktigt att låta eleverna läsa enskilt varje dag, beskriver litteraturutredningen det individuella arbetet som en av de största faktorerna bakom de sjunkande resultaten (SOU 2012:65, se avsnitt). Vid enskild läsning där eleverna fritt får välja vilka böcker de ska läsa blir det svårt för den enskilda läraren att bedöma och utvärdera vad eleverna faktiskt lär sig. Många elever har svårt att koncentrera sig under den tysta läsningen och då försvinner undervisningstid som hade kunnat utnyttjas på ett bättre sätt. Ett alternativ kan vara att man i par läser samma bok och att de vid några tillfällen varje vecka får möjlighet att diskutera boken tillsammans. Då får eleverna möjlighet att dela sin läsoplevelse, vilket kan bidra till att läsningen upplevs som mer meningsfull samtidigt som läraren får en möjlighet att gå runt att lyssna på diskussionerna och höra hur eleverna tar till sig det som de läser.

Samtliga lärare menade, i enlighet med forskningen (Chambers 2011, Ekström och Isaksson 1997, se avsnitt 3.3.7), att ett stort och varierande utbud av böcker är avgörande för att eleverna ska kunna utveckla ett intresse för läsning och skönlitteratur. Samtidigt menade majoriteten av lärarna att skolbiblioteken var så dåligt uppdaterade att de valde att inte använda dem. Om skolan inte väljer att prioritera biblioteken menar jag att det läggs ett stort ansvar på den enskilda läraren då det blir upp till den att se till att eleverna i klassen får tillgång till olika böcker. En av lärarna berättade att många elever tog med sig böcker hemifrån, men poängterade att det verkligen inte får hänga på det. Där lyfter hon en central del i problematiken, som även kan kopplas till den klassproblematik jag lyfte tidigare. Elevernas tillgång till litteratur får inte vara beroende av hemmens tillgång av litteratur. Svensk skola ska vara likvärdig och den ska anpassas efter alla elevers förutsättningar (Skolverket 2011, se avsnitt 3.2) och därför måste det vara skolans ansvar att se till att alla elever får möjligheten att få tillgång till litteratur som tilltalar dem, och om det är skolans ansvar menar jag att allt ansvar inte kan läggas på den enskilda läraren.

För att gynna ett läsintresse anser jag att det bästa är att i så stor utsträckning som möjligt låta eleverna själva välja vilken litteratur de vill läsa när det kommer till den egna läsningen och precis som Körling (2003) menar jag att det är lusten, nyfikenheten och den egna viljan som bör vara drivkraften i bokvalet (se avsnitt 3.3.6). Istället för att tvinga eleverna att läsa en viss

bok är ett bättre alternativ att visa och berätta om böcker för att själva få dem att bli inspirerade att välja en bok som ligger utanför den genre de vanligtvis väljer. Att arbeta med olika projekt så som bok-juryn och nobelprojektet samt att eleverna får göra bokrecensioner och visa för varandra är bra arbetssätt för att inspirera eleverna till att möta nya böcker och genrer som de inte hade kommit i kontakt med annars. Att man diskuterar böcker i klassrummet och att man låter eleverna tipsa varandra är bra arbetssätt att utgå från för att öka intresset för litteratur hos eleverna. Samtidigt som det är betydelsefullt för intresset att eleverna får välja böcker själva så finns det fördelar med att alla elever, eller en mindre grupp, läser samma bok. Det ger eleverna gemensamma upplevelser och erfarenheter att diskutera kring. Som lärare måste man därför finna en balansgång där båda delar möjliggörs. Detta kan till exempel göras genom att läraren bestämmer vilka böcker som ska läsas när det ska diskuteras och att eleverna får välja helt fritt när de ska välja böcker till sin egen tystläsning.

6.3 Hinder för undervisningen

Tiden var något som några av lärarna menade kunde bli ett hinder för att kunna utforma en sådan läsundervisning som man egentligen hade velat. Tiden är begränsad och det är mycket som ska hinnas med. Sirén (2013-12-03) menar till och med att lärares administrativa börda har lett till att man inte längre har tid att vara lärare (se avsnitt 3.3.2). Som en av lärarna berättade så är läsningen något som kräver mycket tid och eftersom man har begränsat med undervisningstid menar jag att man hela tiden måste ha en genomtänkt undervisning med tydliga mål. Att till exempel ha högläsning endast som en mysig stund är kanske svårt att prioritera om tiden är knapp och därför blir det kanske något som prioriteras bort. Om man istället har en genomtänkt högläsningstund där man undervisar om olika lässtrategier, talar om berättelses uppbyggnad och så vidare, så blir det tydligare varför det finns med i schemat och svårare att prioritera bort. Som lärare måste man bli bra på att effektivisera sin undervisning, att i ett moment få in många delar av kursplanens mål. Löthagen och Staaf (2009) framhåller att man med skönlitteratur kan få in nästan samtliga av kursplanens mål om man arbetar medvetet med den (se avsnitt 3.3.3), och det är något som jag menar är ett argument stort nog för att prioritera in det i undervisningen.

En av lärarna menade att ett hinder, för att skapa en undervisning som är gynnsam för elevernas läsintresse, är antalet pedagoger i förhållande till elever. Som exempel berättade hon att hon skulle vilja ha boksamtal i mindre grupper men att detta är svårt när man är ensam som lärare. Jag anser att fler pedagoger hade kunnat underlätta och öppnat upp för fler möjligheter i klassrummet, men jag menar även att om man som lärare planerar sina boksamtal noga i förväg så kan man få igång goda samtal även om man är en större grupp. Här vill jag också lyfta hur en av lärarna hade arbetat med läskompisar och en med läsgrupper för att genom det skapa ett djupare samtal mellan eleverna i mindre grupper. Då kan man som lärare gå runt och stötta eleverna i de olika grupperna, vilket jag ser som ett bra alternativ att använda sig av om man är ensam och ändå vill ge eleverna möjlighet att diskutera i mindre grupper. Samtidigt är det ett arbetssätt som kan bidra till att det blir enklare att individanpassa undervisningen, som en lärare lyfte som ett dilemma.

Även om inte alla lärarna benämnde frånvaron av ett bra skolbibliotek som ett hinder för undervisningen, så vill jag mena att det är det. Enligt propositionen för den nya skollagen, som innebär att alla skolor nu ska ha ett skolbibliotek, framhävs det särskilt att biblioteket har en stor betydelse för elevernas intresse för läsning och litteratur (SOU 2012:65, se avsnitt 3.3.7). Även här anser jag att Perssons (2012) problematik måste lyftas in (se avsnitt 3.3.3). Likväl som att läsning inte ger en massa goda egenskaper per automatik så ger heller inte ett skolbibliotek automatiskt ett ökat läsintresse. Jag anser att det borde satsas mer på att utveckla

skolbiblioteken och att det ska vara högre krav på hur de ska utformas och inte bara att de ska finnas. Ett bibliotek måste hela tiden uppdateras och för att man ska uppnå de positiva fördelar som ett bibliotek kan ge bör det även vara bemannat med en utbildad bibliotekarie som är väl insatt i barn- och ungdomslitteratur.

6.4 Lärarnas personliga intresse

Samtliga lärare i studien menade att de trodde att deras intresse för läsning och litteratur avspeglade sig i undervisningen. Som lärare idag har man en pedagogisk frihet, vilket innebär att man själv bestämmer hur mycket, och i vilken utsträckning man vill arbeta med skönlitteratur och läsning i skolan. En följd av den pedagogiska friheten kan därför bli att alla elever får olika skolgång och att hur mycket de lär sig inom de olika ämnesdelarna till viss del beror på hur engagerade och intresserade deras lärare är av ämnet. Om man utbildar sig till lärare för de yngre åldrarna idag är svenska som ämne obligatoriskt att läsa på universitetet, vilket kan innebära att alla lärare som undervisar i svenska inte själva är intresserade av ämnet och till följd av detta kanske inte heller är speciellt engagerade. Lärarens förhållningssätt bestämmer elevernas förhållningssätt (Kullberg 2004, se avsnitt 3.3.4) och därför menar jag att för att kunna höja läsintrasset hos eleverna i Sverige så krävs det lärare som är engagerade och intresserade av ämnet de undervisar i. Om man som lärare inte anser att det som lärs ut är betydelsefullt eller intressant, hur ska man då kunna övertyga sina elever att det är det?

Lärarens engagemang har visat sig ha en stor betydelse för hur eleverna utvecklas (SOU 2012:65, Gärdenfors 2010, Kullberg 2004, Lundberg & Herrlin 2005, se avsnitt 3.3.4), och för att vara en engagerad lärare menar jag att man själv bör ha ett intresse för det ämne man undervisar i. Informanterna läste olika mycket på sin fritid, men alla visade ett intresse och ett engagemang för läsundervisning och för barn- och ungdomslitteratur. Forskning säger att det är en stor fördel om lärarna läser själva på fritiden (Norberg 2003, se avsnitt 3.3.4), vilket jag håller med om. Däremot menar jag att det är viktigare att ha ett intresse och engagemang i sin läsundervisning och att man ser skönlitteraturens möjligheter som ett läromedel i undervisningen. Som lärare måste man själv tro på skönlitteraturens fördelar och man måste vara övertygad om läsintrasset betydelse för elevernas utveckling, både som läsare och människor.

Denna studie har visat att det är mycket upp till den enskilda läraren vad deras elever kommer få för tillgång till litteratur. Därför behövs det, förutom ett engagemang, att man som lärare även är väl insatt i barn- och ungdomslitteratur. Sammanställningar från Skolverket visar att lärare generellt sett är dåligt insatta i barn- och ungdomslitteratur (SOU 2012:65, se avsnitt 3.3.6) och vad jag kunde tolka av informanternas svar fick de ingen stöttning alls från skolans håll till att hålla sig uppdaterade kring litteratur utan det var deras ansvar att, av eget intresse och engagemang, skaffa sig kunskap genom att läsa själv samt ta hjälp av bibliotekarier på stadsdelens bibliotek. En lärare menade att utan bibliotekariens hjälp hade hon inte klarat det eftersom det hade inneburit att hon hade fått göra det på sin fritid. De intervjuade lärarna visade dock att de hade ett intresse för barn- och ungdomslitteratur och de menade att de var medvetna om vad deras elever gillade för litteratur. Men som jag även betonade tidigare, borde skolan ta ett större ansvar och lärarens eget engagemang och intresse borde inte ha en avgörande roll i en skola som ska vara likvärdig för alla elever över hela landet.

6.5 Relevans för läraryrket

Genomförandet av detta examensarbete har gett mig en djupare insikt i hur man som lärare kan arbeta för att öka elevernas läsintrasse. Genom att få möjligheten att intervjua lärare har jag fått en inblick i hur deras tankar kring det sjunkande läsintrasset ser ut och hur de tänker kring sin egen undervisning. Det har gett mig inspiration till hur jag själv kan arbeta för att öka ett läsintrasse hos mina blivande elever.

Examensarbetet har gett mig möjligheten att fördjupa mig i för ämnet relevant tidigare forskning. Denna forskning har gett mig både ny och mer djupgående kunskap om intressets betydelse för lärandet och hur man som lärare har möjlighet att påverka eleverna. Det har gett mig en ökad medvetenhet om ämnet och därmed öppnat upp för nya resonemang. Betydelsen av att ha en genomtänkt och strukturerad läsundervisning med tydliga mål är även det något som jag tar med mig från detta examensarbete.

För de informanter som deltog i studien hoppas jag att detta arbete kan inspirera dem att utveckla sin läsundervisning ytterligare och att de genom att ta del av andras tankar och arbetssätt får nya idéer. Några av lärarna uttryckte även att de ville ta del av den färdiga uppsatsen eftersom de fann det både intressant och lärorikt.

Denna uppsats är relevant för både yrkesverksamma lärare och för blivande lärare på lärarprogrammet, då den behandlar ett aktuellt ämne. Internationella undersökningar visar att barn och ungdomar i Sverige har fått ett minskat intresse för läsning och litteratur och en sämre läsförmåga. Svenska skolan måste därför arbeta aktivt för att förändra denna nedåtgående trend. Genom att ta del av för ämnet relevant forskning och tankar från yrkesverksamma lärare kan man lära av varandra och få inspiration till att utveckla sin egen undervisning till det bättre.

Jag hoppas och tror att detta arbete även kan bidra till att blivande och yrkesverksamma lärare får en ökad kunskap om betydelsen av att öka läsintrasset och vad det kan ge för positiva effekter på elevernas läsutveckling. Jag önskar att när de läser denna uppsats känner sig inspirerade att börja arbeta mer medvetet för att öka läsintrasset i just sin klass.

6.6 Förslag på vidare forskning

En elevs läsintrasse är nära sammankopplat med en elevs läsförståelse. För vidare forskning hade det därför varit intressant att se hur lärare arbetar för att utveckla elevernas läsförståelse, därefter hade det varit intressant att se hur man på bästa sätt kan arbeta på ett sätt som är gynnsamt både för elevernas läsförståelse samt läsintrasse. Ökar man elevernas läsintrasse så ökar man även deras läsförståelse och tvärt om.

Vidare hade det varit intressant att intervjua lärare i andra årskurser, både längre ner och högre upp i åldrarna, för att se om deras undervisning för att öka elevernas läsintrasse skiljer sig åt. Arbetar de i samma utsträckning och med samma metoder? Vad är det som skiljer och vad kan man lära av varandra? Då andra länder i Norden visar bättre resultat vid internationella undersökningar hade det även varit intressant att undersöka hur de arbetar med läsning och skönlitteratur och om det skiljer sig från hur vi arbetar i Sverige. På så sätt kan man finna inspiration till nya arbetssätt som man kan använda sig av för att förbättra läsundervisningen i Sverige.

6.7 Slutord

Som jag skrev inledningsvis i detta examensarbete så är ett av skolans viktigaste mål att alla elever lär sig läsa. Hur bra man är på att läsa avspeglar sig i samtliga av skolans ämnen. Den sjunkande läsförståelsen och det sjunkande läsintresset är därmed ett stort problem och något som vi måste ta på allvar.

Denna studie har visat att det finns många bakomliggande faktorer till det sjunkande läsintresset. Den har även visat att man som lärare har stora möjligheter att påverka elevers intresse för läsning och litteratur genom sin undervisning. Genom att ha en genomtänkt och strukturerad läsundervisning istället för att lämna över ansvaret till eleverna själva, samtidigt som man ser till att eleverna får tillgång till ett stort och varierande utbud av litteratur kan man öka elevernas intresse för läsning samtidigt som de även blir bättre på att läsa. Studien har även visat att skolan måste ta ett större ansvar att se till att det finns bra skolbibliotek som ständigt uppdateras. Studien har dessutom visat att lärarens engagemang och intresse har en avgörande betydelse för elevernas resultat.

Jag hoppas att detta examensarbete kommer att inspirera lärare till att arbeta mer med läsning på ett målmedvetet sätt och att de genom att läsa detta också känner att man som lärare har en möjlighet att förändra den nedåtgående trenden i sin klass. För att vända den nedåtgående trenden måste vi lärare flytta läsintresset från klassrummets periferi, till dess centrum.

7. Referenslista

7.1 Litteraturlista

Allard, B., Rudqvist, M. & Sundblad, B. (2001). *Nya lusboken: [en bok om läsutveckling]*. (1. uppl.) Stockholm: Bonnier utbildning.

Amborn, H. & Hansson, J. (1998). *Läsglädje i skolan: en bok om litteraturundervisning tillsammans med slukarålderns barn*. Stockholm: En bok för alla.

Chambers, A. (1995). *Böcker omkring oss: om läsmiljö*. Stockholm: Norstedt.

Chambers, A. (2011). *Böcker inom och omkring oss*. (Ny, rev., utg.) Huddinge: X Publishing.

Dominković, K. (1987). *Läsutveckling*. (2. [uppl.]). Stockholm: Socialstyr.

Dysthe, O (2003). Sociokulturella perspektiv på lärande. I: Dysthe, O. (red.) (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Ekström, S. & Isaksson, B. (1997). *Bildglädje & läslust*. Stockholm: En bok för alla.

Esaiasson, P. (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (4., [rev.] uppl.) Stockholm: Norstedts juridik.

Gärdenfors, P. (2010). *Lusten att förstå: om lärande på människans villkor*. (1. utg.) Stockholm: Natur & kultur.

Hallberg, K. (1993). *Litteraturläsning: barnboken i undervisningen*. Solna: Ekelund.

Kullberg, B. (2004). *Lust- och undervisningsbaserat lärande: ett teoribygge*. Lund: Studentlitteratur.

Körling, A-M (2003). Läsning från början. I: Bibliotekstjänst (2003). *Läslust och lättläst: att förebygga och reparera lässvårigheter och bevara läslusten*. Lund: Bibliotekstjänst.

Lagercrantz, O. (1997). *Om konsten att läsa och skriva*. ([Ny utg.]). Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Langer, J, A. (2005). *Litterära föreställningsvärldar: litteraturundervisning och litterär förståelse*. Göteborg: Daidalos.

Liberg, C (2009). Svenska elevers läsförmåga. I: Ellvin, M. & Manderstedt, L. (red.) (2009). *Perspektiv på läsning: liv, lust och lärande*. Stockholm: Svenskläraryrket.

Lindö, R. (2005). *Den meningsfulla språkväven: om textsamtalets och den gemensamma litteraturläsningens möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.

Lundberg, I. & Herrlin, K. (2005). *God läsutveckling: kartläggning och övningar*. (2., utök. uppl.) Stockholm: Natur och kultur.

Löthagen, A. & Staaf, J. (2009). *Skön litteratur: vägar till läslust och språkutveckling*. Stockholm: Hallgren & Fallgren.

Molloy, G. (1996). *Reflekterande läsning och skrivning: årskurs 7-9*. Lund: Studentlitteratur.

Molloy, G. (2003). *Att läsa skönlitteratur med tonåringar*. Lund: Studentlitteratur.

Nasiell, A. & Bjärbo, L. (red.) (2007). *Boken om läslust: en handbok om att väcka ungas läsintrasse, 7-15 år*. (1. uppl.) Stockholm: Barnens bokklubb.

Norberg, I (2003) *Läsande förebilder; Läsning av skönlitteratur; Pojkars och flickors läsning i dag*. I: Bibliotekstjänst (2003). *Läslust och lättläst: att förebygga och reparera lässvårigheter och bevara läslusten*. Lund: Bibliotekstjänst.

Persson, M. (2012). *Den goda boken: samtida föreställningar om litteratur och läsning*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Reichenberg, M. (2008). *Vägar till läsförståelse: texten, läsaren och samtalet*. (1. uppl.) Stockholm: Natur & kultur.

Rosenblatt, L.M. (2002). *Litteraturläsning som utforskning och upptäcktsresa*. Lund: Studentlitteratur.

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Vygotskij, L (1999) *Instinkterna som ämne, mekanism och medel för uppfostran*. i Lindqvist, G. (red.) (1999). *Vygotskij och skolan: texter ur Lev Vygotskij's Pedagogisk psykologi kommenterade som historia och aktualitet*. Lund: Studentlitteratur.

7.2 Övriga källor

Andersson, C. Englund, C (2013) *Elevers läsintrasse – en kvalitativ intervjuundersökning om läsning och skönlitteratur med tolv elever i årskurs 5*. Göteborgs Universitet

Sirén, E-L (2013-12-03) *PISA: "Rätt förutsättningar levereras inte"* Hämtad 2013-12-09, från <http://lararforbundet.se/web/ws.nsf/documents/00385F0A?OpenDocument&menuid=00326A1C>

Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Hämtad 2013-11-20, från <http://www.skolverket.se>

Skolverket (2012). *PIRLS 2011: läsförmågan hos svenska elever i årskurs 4 i ett internationellt perspektiv*. Stockholm: Skolverket. Hämtad 2013-12-02, från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2941>

Skolverket (2013) *PISA 2012 15-åringars kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap* Hämtad 2013-12-04 från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=3127>

SOU 2012:65. *Läsandets kultur*. Kulturdepartementet Litteraturutredningen. Stockholm. Hämtad 2013-11-20, från <http://www.regeringen.se/sb/d/15600/a/200257>

Vetenskapsrådet *Forskningsetiska principer inom humanistisk–samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad 2013-12-15, från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Bilagor

Bilaga 1

Intervjuguide

- Kan du börja med att berätta lite om dig själv?
- Vad har du för utbildning?
- Hur länge har du arbetat som lärare?
- Vilken årskurs undervisar du i?
- Vilka ämnen undervisar du i?

- Undersökningar visar att barn och ungdomars läsintresse sjunker, Vad tror du att det beror på?
 - Är det något som du märker?

- Vad tror du att lärare har för möjlighet att väcka/bevara elevers intresse för läsning?

- Hur arbetar du med läsning i din klass för att öka läsintresset?
 - I vilken utsträckning?
 - Arbetar du med skönlitteratur? / På vilket sätt? / Ämnesintegrerat?
 - Hur gör du ditt urval? Vad lägger du vikt vid?
 - Vilken tillgång har eleverna till skönlitteratur?
 - Hur känner du att du hade kunnat utveckla din undervisning?

- Finns det några hinder för dig som gör det svårt att skapa en undervisning som är gynnsam för elevers läsintresse?

- Hur ser ditt personliga läsintresse ut?
 - Är du intresserad av litteratur?
 - Läser du böcker på din fritid?
 - Om ja: Vilken typ av böcker läser du? I vilket syfte läser du?

- Tror du att ditt personliga intresse avspeglas i din undervisning?
 - På vilket sätt?